

A Rákóczi-emigráció Rodostóban

Tekirdağ'da Rákóczi Mülteçileri

Gyórfi Sándor: Mikes Kelemen relief (bronz, 60×50)
Sándor Gyórfi: Kelemen Mikes, rölyef (tunç, 60×50)

F. Tóth Tibor
A Rákóczi-emigráció Rodostóban

Tibor F. Tóth
Tekirdağ'da Rákóczi Mültecileri

Török nyelvre fordította: Ali Kemal Alpay és dr. Erdal Şalikoğlu

E kétnyelvű könyv a Magyar Művészeti Akadémia,
a Magyar Tudományos Akadémia támogatásával,
és az Isztambuli Magyar Kulturális és Baráti Társaság
együttműködésével jelent meg.

Íki dilde basılmış olan bu kitap
Macar Sanatlar Akademisi ile Macar Bilimler Akademisi'nin desteđi ve İstanbul Macar Kültür ve
Dostluk Derneđi işbirliđi ile yayımlanmıştır.

© Dr. F. Tóth Tibor, 2020
© Starkiss Kft., 2020
© Acta Publica Kiadó, 2020
ISBN .....

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás, a nyilvános előadás, a rádió- és televízióadás, valamint a fordítás jogát, az egyes részeket illetően is. A kiadó és a szerkesztő írásbeli hozzájárulása nélkül sem a teljes mű, sem annak bármely része semmiféle lehetséges formában nem sokszorosítható.

Eserin kismen veya tamamen, çođaltması, topluma açık sunumu, radyo ve televizyon ortamında kullanımı ve tercüme hakları da dahil olmak üzere bütün hakları saklıdır. Yayınevinin ve editörün yazılı onayı olmaksızın ne eserin tümü ne de herhangi bir bölümü herhangi bir biçimde çođaltılamaz.

Köpeczi Béla és R. Várkonyi Ágnes akadémikusok,
Rákóczi-kutatók emlékének

*Ez a kétnyelvű kiadás
a Rákóczi-emigráció Rodostóban történő letelepítésének
300. évfordulójára való emlékezés jegyében született.*

Rákóczi arařtırmacıları, akademisyenler,
Béla Köpeczi ve Ágnes R. Várkonyi anısına

*İki dilde basılmış olan bu kitap,
Rákóczi Mültecilerinin Tekirdağ'a yerleřtirilmelerinin
300. yıldönümü vesilesiyle hazırlanmıştır.*

Tartalom

Előszó	8
Háromszáz éve talált menedékre Rodostóban a bujdosó II. Rákóczi Ferenc fejedelem és kísérete	10
Rákóczi-emigrációhoz kapcsolható fontosabb személyek rövid életrajzi adatai .	22
Bercsényi Miklós, gróf	22
Csáky Krisztina, grófnő.....	22
Csáky Mihály, gróf	24
Esterházy Antal, gróf	24
Forgách Simon, gróf	26
Horváth Ferenc	26
Jávorka Ádám	26
Lang Jakab Ambrus, dr.....	28
Máriássy Ádám, márkusfalvi	28
Mikes Kelemen	28
Orlay Miklós, báró	30
Pápai János	32
Petróczy István, báró	32
II. Rákóczi Ferenc, herceg	34
Rákóczi György, Santa Elisabetta márkija; Makovica hercege	36
Rákóczi József, San Carlo márkija; Munkács hercege	36
Sibrik Miklós	38
Zay Zsigmond, báró	38
Rodostó (ma Tekirdağ) ábrázolása a 19. század végi és a 20. század elejei magyar képzőművészetben	40
Beszédes Kálmán magyar festő és grafikus (1839–1893) 1891/1892-ben készült rodostói rajzai.....	42
Edvi Illés Aladár festő és grafikus (1870–1958) 1904/1905-ben készült akvarelljei	58
Illusztrációk a 20. század elejéből	62
Képek	72
A felhasznált képek jegyzéke	82

İçindekiler

Önsöz	9
Bundan üç yüzyıl evvel, mülteci Prens II. Ferenc Rákóczi ve maiyeti, sonunda sığınağını Tekirdağ'da (Rodostó) bulmuştu	11
Rákóczi-sığınmacıları ile ilişkilendirilebilecek önemli şahısların yaşam öyküleri..	23
Kont Miklós Bercsényi	23
Kontes Krisztina Csáky	23
Kont Mihály Csáky	25
Kont Antal Esterházy	25
Kont Simon Forgách	27
Ferenc Horváth	27
Ádám Jávorka	27
Jakab Ambrus Lang, Dr.	29
Ádám Máriássy	29
Kelemen Mikes	31
Baron Miklós Orlay	31
János Pápai	33
Baron István Petrőczy	33
Prens II. Ferenc Rákóczi	35
Santa Elisabetta Markisi, Makovica Prensi György Rákóczi	37
San Carlo Markisi, Munkács Prensi József Rákóczi	37
Miklós Sibrik	39
Baron Zsigmond Zay	39
19. Yüzyıl Sonu ve 20. Yüzyıl Başına Ait Macar Görsel Sanatlarında Tekirdağ'ın (Macarca'da antik adı olan Rodostó kullanılır) Tasviri	41
Macar ressam ve grafiker Kálmán Beszédes'in (1839-1893) 1891'de ve 1892'de yaptığı kurşun kalem çizimler	43
Ressam ve grafiker Aladár Edvi Illés'in (1870-1958) suluboya çalışmaları	59
20. yüzyıl başlarından illüstrasyonlar	62
Resimler	72
Kaynakça	83

Előszó

Ferceg II. Rákóczi Ferenc fejedelem 1711-től 1717-ig Lengyelországban és Franciaországban élt, majd az Oszmán Birodalom meghívását elfogadva 1717. október 10-én török földre érkezett. 1720-ban Rodostó (ma Tekirdağ) lett végleges lakóhelye, s bujdosó életének utolsó tizenöt évét ebben a városban töltve 1735. április 8-án itt halt meg.

Azt a házat, ahol Erdély fejedelme és Magyarország vezérlő fejedelme 1720-tól 1735-ig a padisah vendégeként élt, 1931-ben a magyar állam megvásárolta, majd múzeummá rendezte be. Az épület így mára a magyar–török barátság jelképévé vált.

2020-ban II. Rákóczi Ferenc Rodostóba érkezésének 300. évfordulóját ünnepeljük. A fejedelem és társai soha többé nem láthatták hazájukat, amelyért annyi szenvedést vállaltak. Száműzetésben kellett meghalniuk, de tetteikkel és tartásukkal kivívták a következő magyar nemzedékek tiszteletét és szeretetét.

F. Tóth Tibor úr, a török nép őszinte barátja ezzel a könyvvel olyan művet hozott létre, amely méltó módon örökíti meg a bujdosók útját és rodostói életüket.

F. Tóth Tibor barátunk mindenkor megtapasztalt önfeláldozó munkájáért hálával és tisztelettel mondok köszönetet.

Erdoğan Erken, Magyarország tiszteletbeli konzulja, Tekirdağ

Önsöz

Prens II. Ferenc Rákóczi 1711 ve 1717 yılları arasında sırasıyla Polonya, ve Fransa'da yaşadı. 10 Ekim 1717 yılında, Osmanlı Devleti'nin davetini kabul ederek Osmanlı topraklarına yerleşti. Sürgün yıllarında, 1720'den itibaren ömrünün son 15 yılını bu topraklarda geçiren Rákóczi, 8 Nisan 1735 yılında Tekirdağ'da öldü.

Erdel Beyi ve Macaristan Prensi 1720'den 1735 e kadar, dönemin Osmanlı Padişahı'nın misafiri olarak, Tekirdağ da yaşadığı ev 1931 Yılında Macar devleti tarafından satın alınarak müzeye dönüştürüldü. Ve Türk-Macar dostluğunun kültürel simgesi haline geldi.

2020 yılı, Macar Beyi II. Rákóczi Ferenc'in, Tekirdağ'a gelişinin 300. yıldönümüdür. Rákóczi ve mülteciler bir daha geri dönemedikleri vatanları için hayatlarını feda etmişlerdir. Vatanlarından uzakta yaşamak zorunda kalmış ve yaptıklarıyla ülkelerindeki gelecek nesillerin minnetine ve saygısına layık hale gelmişlerdir.

Büyük Türk dostu Tibor F. Tóth bu kitapla onların bütün bu mültecilik yıllarını içeren yolculuklarını ve yaşantılarını ölümsüzleştiren bir esere imza atmıştır.

Dostumuz Tibor F. Tóth a her zamanki özverili çalışmalarından dolayı, saygı ve şükranlarımı sunarım.

Erdoğan Erken – Macaristan Tekirdağ Fahri Konsolosu

Háromszáz éve talált menedékre Rodostóban a bujdosó II. Rákóczi Ferenc fejedelem és kísérete

Ferceg II. Rákóczi Ferenc (1676–1735) vezérlő fejedelem a magyar függetlenségért a Habsburgok ellen vívott szabadságharc (1703–1711) elbukása után emigrációba kényszerült. Előbb Lengyelországban, majd 1713-tól Franciaországban keresett menedéket. Az 1713. januári normandiai partraszállás után azonnal Párizsba ment. Kíséretével Párizs környékén, Chaillot-ban, Passy-ban majd Clagnyban telepedett le, ahol inkognitóban, „*Sáros gróffaként*” volt kénytelen élni a szabadságharcot lezáró szatmári béke után kialakult külpolitikai helyzet miatt.

Ideje nagy részét Versailles-ban töltötte a fejedelem, és ápolta udvari kapcsolatait a király közvetlen környezetével, de XIV. Lajos francia király 1715-ben bekövetkezett halála fordulópontot jelentett életében. Az udvari emberből lassan a külvilágtól visszavonuló remete lett. Párizs környékén Grosbois-ban a kamalduli szerzeteseknél bérelt házat, és itt kezdte írni latinul *Vallomásait*. Ugyanakkor figyelemmel kísérte a külpolitikai eseményeket is. Az osztrák–török háború kiújulása (1716) lehetőséget kínált a magyarországi felkelés újbóli kirobbantására, ezért a fejedelem elfogadta III. Ahmed szultán (1703–1730) meghívását, és 1717 szeptemberében titokban elhagyva Franciaországot az Oszmán Birodalomba ment.

III. Ahmed szultán IV. Mehmed fia 1673. december 30-án született Hacıoğlu Pazarcıkban (*ma Dobrics, Bulgária*) és Isztambulban halt meg 1736. július 1-jén. A bátyja, II. Musztafa ellen kitört janicsárlázadás emelte trónra (1703), s általában ambiciózus nagyvezíreire támaszkodva kormányzott.

Uralma első felében a hatalma zenitjére érkező Habsburg Birodalommal szemben óvatos politikát folytatott, s a nagy északi háborútól is távol tartotta magát. A poltavai csata után azonban befogadta az oszmán területre szoruló XII. Károly svéd

Bundan üç yüzyıl evvel, mülteci Prens II. Ferenc Rákóczi ve maiyeti, sonunda sığınağını Tekirdağ'da (Rodostó) bulmuştu.

Romutan Prens II. Ferenc Rákóczi (1676–1735), Macarların bağımsızlığı için Habsburglara karşı verilen özgürlük savaşının (1703–1711) başarısızlığa uğramasını takiben sürgüne mahkum edilmişti. Önce Polonya'dan, 1713'den sonra da Fransa'dan sığınma istedi. 1713 Ocak ayında Normandia'da karaya çıktuktan sonra hemen Paris'e gitti. Maiyetiyle birlikte Paris civarındaki Chaillot'da, Passy'de kaldılar; ardından, özgürlük savaşını bitiren Szatmár Antlaşması'ndan sonra ortaya çıkan dış politik şartlar gereğince „*Sáros Kontu*” sıfatıyla yaşamak zorunda kaldığı Clagny'ye yerleştiler.

Zamanının çoğunu Versailles'da geçiriyor ve Kral'ın yakın çevresiyle resmi ilişkilerini pekiştiriyordu; ancak Fransız Kralı XIV. Louis'nin 1715'de ölümü, Prens'in hayatının da dönüm noktası oldu. Bu saray adamı yavaş yavaş dış dünyadan uzaklaşan bir münzeviye dönüşüyordu. Paris civarındaki Grosbois'da, Camaldolese keşişlerinin yanında bir ev kiraladı ve Latince İtiraflarını (Vallomásai) yazmaya burada başladı. Aynı zamanda, dış politika hadiselerini de büyük bir dikkatle izliyordu. Avusturya-Osmanlı savaşının tekrar başlaması (1716) Macaristan ayaklanmasının yeniden alevlenmesine imkân tanımıştı; bu yüzden Prens, Sultan III. Ahmed'in (1703–1730) davetini kabul etti ve 1717 Eylül ayında Fransa'yı gizlice terk ederek Osmanlı İmparatorluğu'na gitti.

IV. Mehmed'in oğlu Sultan III. Ahmed 1673 Aralık ayında Hacıoğlu Pazarcık'da (Dobriç, Bulgaristan) doğmuş ve 1 Temmuz 1736'da İstanbul'da ölmüştür. Ağabeyi II. Mustafa'ya karşı düzenlenen Yeniçeri ayaklanmasıyla tahta oturmuş (1703) ve İmparatorluğu genellikle ihtiraslı vezirlerine dayanarak yönetmişti.

királyt, majd az 1711-ben birodalmára támadó I. Péter cárral szemben háborút nyert, s így megerősítette a Fekete-tenger északi partja fölötti oszmán fennhatóságot. 1715-ben egy gyöngébbnek tartott ellenfél, a Velencei Köztársaság ellen fordult, s visszafoglalta a karlócai békében elvesztett Moreát (Peloponnészosz). A lépés azonban háborúba sodorta a Velencével szövetséges Habsburg Birodalommal, amely a spanyol örökösödési háború utáni évtizedben katonai hatalma tetőpontján állt: Savoyai Jenő herceg súlyos vereségeket mért Ahmed seregeire, s a pozsareváci békében nemcsak Temesvár, de Belgrád, Észak-Szerbia és Olténia is elveszett az Oszmán Birodalom számára (1718). Sovány kárpótlás volt, hogy Morea oszmán kézen maradt.

A birodalmi politikát a hátralévő tizenkét évben Nevsehirli Dámád Ibrahim nagyvezír irányította, aki az európai hatalmakkal békés kapcsolatokat tartott. Ez az időszak fontos fejleményeket hozott az oszmán kultúrában: a Franciaországba küldött követség beszámolója nyomán új, európai hatásokat mutató palotaépítkezések kezdődtek, s a magyar származású Ibrahim Mütefferika felállíthatta a birodalom első arab betűs nyomdáját Isztambulban, ahol szótárak, földrajzi és hadtudományi munkák láthattak napvilágot. A hagyományos oszmán kultúra, költészet, történetírás, miniatúrafestészet is másodvirágzását élte III. Ahmed korában, tetszetős díszkutat épültek, s a szeráj is megkapta első, külön e célra emelt könyvtárépületét. A szultán látványos tulipánünnepeket rendeztetett háreme számára, s a művészettörténeti korszak – lále devri, tulipánkorszak, tulipánrokokó – innen veszi a nevét.

Keleten Perzsia belpolitikai válsága végül mégis beavatkozásra készítette az oszmánokat, így költséges és eredménytelen háborúskodás kezdődött: a gazdasági viszonyok romlása és a retrográd janicsárkörök demagógiája Patrona Halil lázadásához vezetett, s a szultánt már nem mentette meg nagyvezírének felázósága: 1730 őszén maga is lemondásra kényszerült, s hat évvel később a Héttorony foglyaként halt meg. A trónon unokaöccse, I. Mahmúd követte.

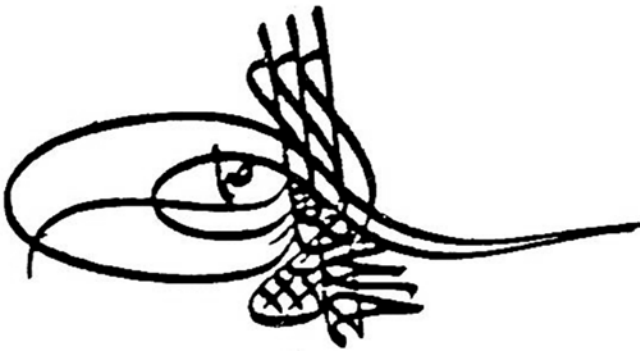

A. kép III. Ahmed szultán (1673–1736)

A. resim Sultan III. Ahmed (1673–1736)

İktidarının ilk yarısında, gücünün zirvesine ulaşmış olan Habsburg İmparatorluğu'na karşı dikkatli bir politika sürdürmüş ve büyük kuzey savaşıdan da uzak durmuştu. Ancak Poltova Muharebesi'ni takiben Osmanlı bölgesine sıkışan İsvetç Kralı XII. Şarl'a sığınma hakkı tanımış; sonra 1711'de imparatorluğuna saldıran Çar I. Petro'ya kaşı savaş kazanmış ve böylece Karadeniz'in kuzey kıyısındaki Osmanlı otoritesini güçlendirmişti. 1715'de zayıf kabul edilen bir rakibe, Venedik Cumhuriyeti'ne çevirdi yönünü ve Karlofça Barış Antlaşması'yla kaybedilen Mora'yı (Peloponnes) geri aldı. Ancak bu adım onu, Venedik'in müttefiki ve İspanyol Veraset Savaşından sonraki dekada askeri gücünün zirvesinde olan Habsburg İmparatorluğu ile savaşa sürükledi. Prens Jenő Savoyai, III. Ahmed'in ordularını mağlup etti ve Pasarofça Antlaşması'yla Osmanlı İmparatorluğu sadece Temeşvar'ı değil, Belgrad, Kuzey Sırbistan ve Oltenia'yı da kaybetti (1718). Mora'nın Osmanlı'nın elinde kalmış olması zayıf bir teselliydi.

Geriye kalan on iki yıl boyunca İmparatorluk politikasına Sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim yön vermiş, Avrupa devletleriyle barışçıl ilişkileri korumuştur. Bu dönem Osmanlı kültüründe önemli gelişmelere sebep oldu: Fransa'ya gönderilen elçilerin raporları neticesinde yeni ve Avrupa etkisini sergileyen saray inşaatları başlatılmış, Macar asıllı İbrahim Müteferrika imparatorluğun ilk Arap harfli matbaasını kurmuş ve bu sayede sözlükler, coğrafi ve askeri çalışmalar gün yüzüne çıkmıştı. Geleneksel Osmanlı kültürü, şiir, tarih yazımı ve minyatür sanatı da III. Ahmed döneminde ikinci baharını yaşıyordu. Alımlı çeşmeler inşa edilmiş ve Saray da özel olarak bu amaçla yapılmış olan ilk kütüphane binasına kavuşmuştu. Sultan, haremi için gösterişli lale bayramları düzenliyordu ve sanat tarihi açısından bu dönem "Lale Devri, Lale Dönemi, Lale-Rokoko" adını bundan almaktadır.

B. k p III. Ahmed szult n tuğr ja (monogramja)

B. resim Sultan III. Ahmed tuğrası

Doğuda Pers İmparatorluğu'nun iç politika bunalımı sonunda Osmanlı'yı yine müdahale etmeye zorlamış, böylece karşılıklı ve sonuçsuz bir çekişme başlamıştı: Ekonomik ilişkilerin bozulması ve yozlaşmış Yeniçeri çevrelerinin demagogileri Patrona Halil isyanı ile sonuçlanmış ve Sadrazam'ın kurban edilmesi de Sultan'ı

II. Rákóczi Ferenc fejedelem és kísérete 1717. október 10-én érkezett meg Galipoliba (ma Gelibolu). A szultán később Yeniköy (Mikes Kelemen *Törökországi leveleiben* „jénikö” alakban szerepel) után – császári tiltakozásra tekintettel – a Márvány-tenger partján fekvő kisvárost, Rodostót (ma Tekirdağ) jelölte ki a bujdosó fejedelemnek és kíséretének tartózkodási helyéül. A Porta említett döntésének fogadását Mikes Kelemen, a Rákóczi-emigráció krónikása 35. számú levelében – a korabeli írásmód szerint – a következőképpen írta le képzeletbeli rokonához címezve:

„[...] a fejedelem beszéd közben mondotta a vezérnek hogy talám mesze vagyon rodosto, és hogy közeleb szeretet volna lenni, a portához. erre a vezér mondá. hogy ha egy kevesé mesze van is, de ahely alkalmatos. de ne gondollyad hogy mesze legyen, mert csak annyira vagyon. hogy ha ariskását itt meg főzik, oda vihetik melegen. itéllye el az ember azö török mondását!” (Yeniköy, 1720. április 16.)

Az emigránsokat szállító 26 pár lapátos gálya 1720. április 16-án indult el Yeniköyből. A bujdosás utolsó állomáshelyére érve Mikes első rodostói keltezésű levelében a következőket írta:

„...Bercsényi úr. mindigárt anagramát csinált a város nevéből, és e jöt ki belőlle, óstóród. ez igen hozá illik a bujdosokhoz...” (Rodostó, 1720. április 24., 36. levél)

Második rodostói keltezésű levelében Mikes mégis elégedetten szól új tartózkodási helyükről. Majd érdekes képet rajzol a háromszáz évvel ezelőtti városról, a táj szépségeiről, a gyümölcsösökről, a helyi szokásokról és a sajátos építkezésről, valamint a közbiztonságról és a magyarok védelméről.

„Már mi itt derék házas. tüzes emberek vagyunk. és ugy szeretem már rodostot. hogy el nem felejthetem zágont. de tréfa nélkülü édes néném, mi itt igen szép kies helyt vagyunk. a város elég nagy, és elég szép, a tenger parton lévő kies, és tágas oldalon fekszik. az is valo hogy europának éppen a szélyin vagyunk. loháton innét Constantinápolyban két nap könnyen el lehet menni. tengeren pedig egy nap. a bizonyos hogy suhult a fejedelemnek job lako helyt nem adhattak volna. akar mely felé menyen az ember. mindenüt a szép mezö. de nem pusztá mezö. mivel itt mindenüt a földet jól meg mivelik. a faluk mellet lévő mezök nem puszták. és ennek a városnak. a földgye. olyan mivelt. valamint egy jól meg mivelt kert, kivalt mostanában gyönyörüséggel nézi az ember itt a szántó földeket. és a szállököt. és a sok veteményes kerteket, itt pedig annyi szállö hegyek vannak. hogy másut. egy vármegyében elég volna. azokat pedig

korumaya yetmemiştir. 1730 yılı sonbaharında o da tahttan feragat etmeye zorlanmış ve altı yıl sonra Yedikule mahpusu olarak ölmüştü. Tahta kuzeni I. Mahmud geçti.

Prens II. Rákóczi ve maiyeti 1717 Ekim ayının 10'unda Gelibolu'ya ulaşmıştı. Sultan, mülteci Prens ve maiyetinin yerleşmeleri için önce Yeniköy'ü ve ardından da -İmparatorluğun protestosu üzerine- Marmara Denizi kıyısında bulunan kasabayı, Tekirdağ'ı belirledi. Rákóczi ilticasının vakanüvisi Kelemen Mikes, Bâbüâlî'nin söz konusu kararının nasıl karşılandığını, -dönemin yazı tarzı uyarınca-, hayali akraba-sına yazdığı 35. numaralı mektubunda şöyle yazıyordu;

„[...] sohbet sırasında Bey, Sadrazam'a Tekirdağ'ın çok uzak olduğunu, Bâbüâlî'ye daha yakın olmayı yeğlediğini söyleyince, Sadrazam; 'Biraz uzak olsa da uygun bir yerdir, çok da uzak olduğunu düşünme, zira burada pişen pilav oraya sıcağı sıcağına ulaşabilir' demişti. Bu lakırdıya ne buyrulur?“

Mültecileri götüren 26 parça kürekli kalyon 1720 yılı Nisan'ın 16'sında Yeniköy'den hareket etmiş ve üç günde Tekirdağ'a ulaşmıştı. Sürgünün son durağına vardığında Mikes, ilk Tekirdağ mektubunda şunları yazıyordu:

„...Bercsényi Bey oraya varır varmaz kentin adından bir anagram yaptı ve şu sözcük ortaya çıktı. Óstóród (Kırbacın). Bu mültecilere oldukça yaraşan bir ad...“ (Tekirdağ, 1720. Nisan 24., 36. mektup)

Mikes Tekirdağ'da kaleme aldığı ikinci mektubunda yeni konaklama yerlerinden memnuniyetle bahsediyor. Sonrasında, üç yüzyıl önceki şehir hakkında, bölgenin güzellikleri, yerel adetler ve özgün mimarisi hakkında ve de asayiş ve Macarların korunmaları hakkında ilginç bir resim çiziyor.

„Bizler burada artık uslu uslu oturan ev bark sahibi insanlar olduk. Rodosto'yu o kadar sevdim ki, Zagon'u unutamıyorum. Şaka bir yana Sevgili Teyzem, bizler burada pek güzel, hoş bir yerde bulunuyoruz. Şehir oldukça büyük ve güzel. Deniz kenarında hoş ve geniş bir yakada kurulmuş. Şu da bir gerçek ki, burada Avrupa'nın en kenarındayız. Buradan İstanbul'a iki günde rahat rahat ulaşılacağı de açık. Denizden gidildiğinde ise bir günlük bir yol. Kalması için Bey'e bundan daha iyi bir konak hiçbir yerde verilemezdi. İnsan ne tarafa giderse gitsin, her yerde güzel kırlar var. Fakat araziler boş değil. Topraklar her tarafta çok iyi işleniyor. Köylerin etrafındaki kırlar bakımlı. Ve şehrin toprakları öyle işlenmiş ki, insan, sürülmüş tarlalara, bağlara ve verimli bostanlara bakmaya doyamıyor. Burada o kadar çok bağ var ki,

igen jól mívelik; és azokban a sok gyümölcs fák. úgy tetszenek mint ha mind kertek volnának, it pedig meg nem karozzák a szőlőt mint nálunk. azért is az ágak mind le vannak hajolva, a szőlő gerezdet a levelek bé fedvén. a földet is árnyékban tartják. epedig szükséges ezen a meleg földön. a hol nyárban igen kevés eső jár., így a föld nedvesen marad, és a szőlő sem szárad el. itt avalo sok veteményes kertek vannak. az ide valo szokás szerént jól mívelik. de nem lehet a miéinkhez hasonlítani, gyapotat pedig sohult annyit nem vetnek mint itt. és a gyapotból valo kereskedés. itt igen nagy, torda vár megyében gondolom hogy meg teremne, de a mi kokány földünkön elegendő melege nem volna., itt az aszszonyoknak egész esztendő által csak az. a dolgok, hogy a gyapotat elvessek. meg szedgyék. el adgyák. vagy meg fonnyák, majusban vetik el. és octoberben. szedik meg. valo hogy sok bibelődés vagyon agyapotat., de mint hogy itt az aszszonyoknak semmi más külső munkájok nincsen, azért arra reá érkeznek. aváros felől. azt mondhatom, hogy ezen aföldön el mondhatni egy szép városnak. a mely nem olyan szélyes. mint hoszu, de akár mely szép házak légyenek itt avarosokon., nem tettzhetnek szépeknek., mivel az utzára nem hadnak ablakokat, kivált a törökök. azért hogy a feleségek ki ne láthassanak, micsoda szép dolog az irigycség! a piattza a városnak igen bőv. a sok féle szárnyas állat, gyümölcs, kerti vetemény itt ólttsu, a még ide nem jöttünk, még minden olttsub volt, de ha egykis drágaságot okoztunk is. de a valo hogy csendeséget is okoztunk, mert a lakosok magok mondgyák. hogy a még ide nem jöttünk, a hol most vagyunk szálvá, ót az utzákon, napal is félve jártanak az aszszonyok. és leányok. ésve felé pedig akit kívül találhattak, azt el ragadták., és gondollya el kéd mint bocsátották el. még gyilkoságok is estenek. ezeket pedig a jancsárok. görögök. és örmények követtek. de már most, leg kissebet sem hallani. estve ki ki sétálhat az utzákon, semmitől nem tarthat. a valo hogy mink is sokan vagyunk, de leg kisseb dolog ha történnék, a kapunkon lévő harmintz jancsár, meg tanyitaná azokat, a kik valamely garázdát akarnának indittani, nem is lehet már csendeseb hely, mint ahol mi lakunk., estve idegen jancsárt, se görögöt. nem látunk., noha a szép időkbén 11 óráig is kint vagyunk. csak ilyen hamar is már, micsoda hasznára vagyunk avárosnak. hát még ezután, [...]” (Rodostó, 1720. május 28., 37. levél.)

A magyar emigránsok – különösen a fejedelem – szellemi teljesítménye méltán érdemli meg az utókor figyelmét és elismerését. A fejedelmet az emigráció bölcseleti, vallási és irodalmi tevékenységre készítette. Az Oszmán Birodalomban menedékre talált utolsó erdélyi fejedelemnek az emigrációban alkotott műveiből (*Vallomások, Politikai és erkölcsi végrendelet, Emlékiratok*) megismerhető értékes gondolatai a ma emberének is aktuálisak lehetnek. Ismeretes továbbá rodostói keresztényközösség-szervező tevékenysége: kápolnát és iskolát alapított.

başka yerlerde bu kadarı bir vilayete yeter. Hepsi de çok iyi işlenmiş. İçleri bol meyve ağacı dolu; adeta her biri birer meyve bahçesi. Yalnız burada, bizde olduğu gibi kütüklerin yanına sırk dikilmiyor, bu nedenle dallar yere kadar sarkıyor, yapraklar da salkımları örterek toprağı gölgede bırakıyor. Bu ise, bu sıcak bölgede gerekli; yazın çok az yağmur yağıyor, böylece toprak yaş kalmış oluyor ve üzümler de kurumuyor. Burada çok fazla verimli bostan var. Kendi âdetlerine göre de iyi işlenmiş. Yine de bizimkilere benzemiyor. Ayrıca buradaki kadar çok pamuk hiçbir yerde ekilmiyordur. Bu yüzden pamuk ticareti de oldukça fazla. Sanırım bizim Torda vilayetinde yetişebilirdi, ama bizim çorak topraklarımızda yeterli sıcaklığı bulamazdı. Buradaki kadınların işi, bütün yıl boyunca pamuk ekmek, toplamak, satmak ya da eğirmekten ibaret. Mayısda ekip, ekimde topluyorlar. Pamuk gerçekten çok emek istiyor; ama buradaki kadınların dışarıda hiç başka işleri olmadığından, buna vakit buluyorlar. Şehrin ise güzel bir yer olduğunu söyleyebilirim: Uzun olduğu kadar geniş değil. Ancak şehirdeki evler ne kadar güzel olursa olsun, güzel görünmüyor. Özellikle Türkler, karıları dışarıyı görmesinler diye sokaklara bakan pencere yapmıyorlar. Kıskançlık ne kadar güzel bir şey! Şehrin pazarı çok geniş. Çeşitli kümes hayvanları, meyve ve sebze ucuz. Biz gelmeden önce daha da ucuzmuş. Gerçi biraz pahalılığa yol açtıysak da, huzura neden olduğumuz da söylenebilir. Bunu bizzat buranın sakinleri söylüyorlar. Şimdi yerleştirildiğimiz yere gelmeden önce, kadınlar ve kızlar sokaklardan gündüzleyin bile korkarak geçerlermiş. Akşamleyin dışarıda bulduklarını yakalayıp götürülürlermiş. Sonunda ne halde serbest bırakıldıklarını artık siz düşünün. Cinayetler bile oluyormuş. Bu işleri yeniçeriler, Rumlar ve Ermeniler yapıyorlarmış. Artık bu türden en ufak bir olay bile olmuyor. Akşamleyin herkes sokaklarda rahat rahat, çekinmeden dolaşabiliyor. Doğrusu biz de oldukça kalabalığız. En ufak bir şey olsa, kapımızda bulunan otuz yeniçeri yaramazlık yapmak isteyenlere dersini veriyor. Oturduğumuz yerden daha sessiz bir yer düşünemiyorum. Akşamleyin ne yabancı bir yeniçeri, ne de Rum görüyoruz. Oysa hava güzelse, akşam saat on bire kadar dışarıdayız. Bu kadar kısa zaman içerisinde şehre ne kadar büyük faydamız dokundu. Ya bundan sonra!...” (Tekirdağ, 1720. Mayıs 28., 37. mektup)

Macar mültecilerin -özellikle de Prens'in- zihinsel performansları, sonraki nesillerin dikkatini ve takdirini hak etmektedir. Bu sürgün, Prens'i felsefi, dini ve edebi uğraşlarda bulunmaya teşvik etmişti. Osmanlı İmparatorluğu'nda barınak bulmuş olan son Erdel Prens'i'nin sürgünde oluşturulmuş eserlerinden (*İtiraflar; Politik ve ahlaki vasiyet; Hatıralar*) bilinen değerli düşünceleri, günümüz insanı için de güncel olabilir. Tekirdağ Hristiyan cemaatini oluşturma gayretleri de takdire şayandır; şapel ve okul inşa ettirmişti.

A másik kiemelkedő teljesítmény Mikes Kelemen levélírói tevékenysége. 1717 októberétől 1758 decemberéig kétszázhét valódi keltezésű fiktív levelet, több mint négyszáz kéziratoldalt írt tele. A legújabb kutatások szerint a leveleket François de Tott francia diplomata közreműködésével a konstantinápolyi francia követség segítségével sikerült megmenteni és Magyarországra juttatni. A kéziratot Kultsár István keresztelte el *Törökországi leveleknek*, és adta ki 1794-ben Szombathelyen. Mikes Leveleskönyve a korai felvilágosodás magyar irodalmának egyik kiemelkedő műve, amely Európa irodalmi örökségnek is fontos része. Kiadták angol, német, olasz, török, román és francia nyelven is. A Leveleskönyv hasonmás kiadása Mikes Kelemen halálának 250. évfordulója alkalmából a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Intézete és a Líceum Kiadó (Budapest – Eger) gondozásában 2011-ben jelent meg. A hasonmás kiadás egy példányát – az évforduló évében – hivatalos látogatása alkalmából Schmitt Pál köztársasági elnök az Ankarai Egyetem magyar tanszékének adományozta.

A 19. század második felében a magyar országgyűlési képviselők aktív politikai tevékenységének köszönhetően Ferenc József császár 1904. április 18-án kelt, Tisza István magyar miniszterelnökhöz címzett leiratában végül engedélyezte II. Rákóczi Ferenc hamvainak hazahozatalát „a nemzetnek ismételten kifejezett közóhajára” tekintettel. A hamvakat az akkor még a „nagy” Magyarországhoz tartozó Kassán helyezték végső nyugalomra a Szent Erzsébet-székesegyházban, 1906-ban. A dóm kriptájában Rákóczi hamvaival együtt helyezték végső nyugalomra a fejedelem édesanyjának, Zrínyi Ilonának, valamint fiának, Józsefnek és Bercsényi Miklós feleségének, Csáky Krisztinának az isztambuli lazarista Szent Benedek kápolnából hazahozott hamvait. Itt pihennek továbbá Bercsényi Miklósnak, Eszterházy Antalnak és Sibrik Miklósnak a rodostói Panaghia Rheumatocratira görög főszékesegyházból exhumált földi maradványai is.

A magyarok mindig hálás szívvel és nagy tisztelettel gondolnak Rodostó városának mindenkori vezetőire, Erdoğan Erkenre, Magyarország rodostói tiszteletbeli konzuljára, Güneş Gürselerre, a Rodostói Magyar Baráti Társaság elnökére, illetve a társaság tisztségviselőire és tagjaira, valamint a helyi polgárookra, amiért olyan

Öne çıkan bir diğer performans, Kelemen Mikes'in mektup yazması olmuştur. 1717 Ekim ayından 1758 Aralık ayına kadar, dört yüzden fazla elyazması sayfa doldurarak 207 gerçek tarihli kurgusal mektup yazmıştı. En son araştırmalara göre mektuplar, Fransız diplomat François de Tott'un işbirliği ve Fransa'nın İstanbul Büyükelçiliği'nin yardımıyla kurtarılıp Macaristan'a ulaştırılmışlardı. Elyazmasını István Kultsár „*Türkiye Mektupları*” adıyla 1794'de Szombathely'de yayımladı. Mikes'in mektuplar kitabı erken aydınlanma süreci Macar edebiyatının seçkin eserlerinden biridir ve Avrupa edebiyat mirasının da önemli bir parçasıdır. İngilizce, Almanca, İtalyanca, Türkçe, Romence ve Fransızca da yayımlanmıştır. Mektuplar kitabının tıpkıbasımı, Kelemen Mikes'in ölümünün 250. yıldönümü vesilesiyle 2011 yılında, Macar Bilimler Akademisi Edebi Bilimler Enstitüsü'nün ve Líceum Kiadó'nun (Budapeşte – Eger) himayesinde çıkmıştı. Cumhurbaşkanı Pál Schmitt, -ölüm yıldönümünde- resmi ziyareti vesilesiyle tıpkıbasımının bir örneğini Ankara Üniversitesi Macar Kürsüsü'ne armağan etmiştir.

19. yüzyılın ikinci yarısında Macaristan Parlamentosu temsilcilerinin aktif politik gayretleri sayesinde nihayet İmparator Ferenc József, Macaristan Başbakanı István Tisza'ya gönderdiği 18 Nisan 1904 tarihli talimatında „ulusun defalarca ifade edilen ortak arzusunu” dikkate alarak II. Ferenc Rákóczi'nin kemiklerinin yurda getirilmesine izin vermişti. Kemikler, 1906'da, o zamanlar henüz „Büyük” Macaristan'a ait olan Kassa'da (Köszice) Szent Erzsébet-Başkilisesi'nde ebedi istirahatgâhına defnedildi. Prens'in annesi Ilona Zrínyi'nin ve oğlu József ile Miklós Bercsényi'nin karısı Krisztina Csáky'nin İstanbul'daki Lazarist Szent Benedek (St. Benoît) Şapeli'nden getirilen kemikleri de katedralin kriptasına, Rákóczi'nin kemiklerinin yanına yerleştirilmişti. Ve ilaveten, Miklós Bercsényi'nin, Antal Eszterházy'nin ve Miklós Sibirik'in, Tekirdağ Rum Ortodox Başkilisesi'nden çıkartılıp alınan kemikleri de.

Macarlar, oraya sığınmış olan Macarların anılarını büyük bir sadakat ve vefayla koruyup gözettileri için; dönemin Tekirdağ şehri yöneticilerini, Macaristan'ın Tekirdağ Fahri Konsolosu Erdoğan Erken'i, Tekirdağ Macar Dostluk Derneği Başkanı Güneş Gürseler'i, dernek yöneticilerini ve üyelerini, Tekirdağlı vatandaşları daima

hűségesen és nagy odaadással ápolják az ott bujdosott magyarok emlékét. Hála és sok-sok köszönet érte!

Ez bátorította F. Tóth Tibort, a Magyar Tudományos Akadémia emeritus szakmai főtanácsadóját és Hóvári Jánost, korábbi ankarai nagykövetet Erdoğan Erken tiszteletbeli konzullal való legutóbbi budapesti találkozásukkor arra, hogy felvessék neki a következőket. A magyaroknak nagy örömet szereznének azzal, ha kezdeményeznék a következőkben említett magyar történelmi személyiségek közül II. Rákóczi Ferenc fejedelemnek és Bercsényi Miklós kuruc tábornoknak Rodostó város díszpolgárává választását a 300. évforduló alkalmából. Biztosan ez is olyan világ-szenzáció lenne, mint amilyen Mikes Kelemen díszpolgárrá avatása volt 2012-ben. Ezt a hírt ugyanis közzétették a nyomtatott vagy az elektronikus médiában a világ legtöbb olyan országában, ahol magyar közösségek élnek.

C. kép Gróf Bercsényi Miklós (1665–1725)

C. resim Kont Miklós Bercsényi (1665–1725)

minnetle ve hürmetle anmaktadırlar. Minnet duygularımızla çok çok teşekkür ediyoruz!

Bunun verdiği cesaretle, Macar Bilimler Akademisi Emeritus Mesleki Baş Danışmanı Tibor F. Tóth ile Ankara eski Büyükelçisi János Hóvári, Fahri Konsolos Erdoğan Erken ile Budapeşte'deki son görüşmelerinde şu meseleyi gündeme getirmişlerdir.

300. yıldönümü vesilesiyle aşağıda isimleri anılan Macar tarihi şahsiyetleri arasından Prens II. Ferenc Rákóczi'nin ve Kuruc Generali Miklós Bercsényi'nin şehrin fahri hemşehrisi ilan edilmesi hususunda inisiyatif başlatılması Macarlar için büyük bir mutluluk vesilesi olacaktır. Bunun da tıpkı Kelemen Mikes'in 2012'de fahri hemşehri ilan edilmesinde olduğu gibi dünyada ses getireceği kesindir. Zira, bu haber Macar topluluklarının yaşadığı ülkelerin basılı ya da elektronik medyalarında duyurulmuştur.

MIKES KELEMEN (1711.)

D. kép Haske Ferenc és Pollák Zsigmond: Mikes Kelemen (1670–1761)

D. resim Ferenc Haske ile Zsigmond Pollák: Kelemen Mikes (1670–1761)

Rákóczi-emigrációhoz kapcsolható fontosabb személyek rövid életrajzi adatai

Bercsényi Miklós, gróf

(Temetvény, 1665. december 6. – Rodostó, 1725. november 6.)

Magyar főúr, 1683-ban rövid ideig Thököly Imre híve. A nemesi-rendi elégedetlenség idején, 1697/98-ban került kapcsolatba és életre szóló barátságot kötött az ifjú II. Rákóczi Ferencsel. Jelentős szerepet játszott Rákóczi francia és svéd diplomáciai kapcsolatainak létrehozásában. Az uralkodó elleni szervezkedés kitudódásakor, 1701-ben szerencsésen Lengyelországba menekült, és Varsóból szervezte a felkelést. A szabadságharc kezdetén a konföderált rendek generálisa, az 1703. évi győzelmes felső-magyarországi hadjárat irányítója. A Rákóczi-szabadságharc második embere a fejedelem után: főgenerális, első szenátor, fejedelmi helytartó és a diplomácia egyik irányítója volt. 1710 végén ismét Lengyelországba távozott, és I. Péter orosz cár segítségével bízott. 1716 júniusában az osztrák–török háború hírére a szultán meghívására – miként Rákóczi – ő is az Oszmán Birodalomba ment, és kuruc emigránsok élén harcolt Orsova körül. 1717-től Drinápolyban, 1720-tól Rodostóban élt második feleségével, Csáky Krisztinával, kinek halála után (1723) annak egyik udvarhölgyét, Kőszeghy Zsuzsannát, Mikes Kelemen szerelmét vette nőül. Nevéhez fűződik az a kegyes alapítvány, amelyet 1725. október 25-én hozott létre abból a célból, hogy kamatait a szultán szolgálatában senyvedő rabszolgáknak adják „külön figyelmet szentelve a magyaroknak”. 1906 óta a kassai dómban nyugszik.

Csáky Krisztina, grófnő

(1654. november 4. – Rodostó, 1723. április 25.)

Felvidéki arisztokrata családból származott, atyja Csáky István országbíró volt. Előbb Erdődy Sándor (†1682), majd Draskovich Miklós (†1687) országbíró hitvese volt. Másodszor is megözvegyülve 1695 farsangján nőül ment a nála 11 évvel fiatal-

Rákóczi-sığınmacıları ile ilişkilendirilebilecek önemli şahısların yaşam öyküleri.

Kont Miklós Bercsényi

(d. 6 Aralık 1665, Temetvény – ö. 6 Kasım 1725, Tekirdağ)

Macar aristokrati, Kont; 1683'te kısa bir süre İmre Thököly taraftarı. 1697/98'de asalet/tarikat memnuniyetsizliği döneminde genç II. Ferenc Rákóczi ile ilişkiye geçip, hayat boyu sürecek olan dostluğun temellerini attı. Rákóczi'nin Fransa ve İsveç ile diplomatik ilişkiler kurmasında önemli rolü olmuştu. İmparator'a karşı komplo ortaya çıkınca Polonya'ya kaçtı ve ayaklanmayı Varşova'dan örgütledi. Özgürlük savaşının başlangıcında Konfedere soylu sınıfların generali, 1703 senesi muzaffer Yukarı-Macaristan seferinin idarecisiydi. Başkomutan, birinci senatör, Prens'in Genel Valisi ve diplomatik faaliyetleri yönetenlerden biri sıfatlarıyla, Prens'in yanında Rákóczi-özgürlük savaşının ikinci adamıydı. 1710 yılı sonunda tekrar Polonya'ya göçtü, Rus Çarı I Petro'nun yardım edeceğini umuyorlardı... 1716 Haziranında Avusturya-Osmanlı savaşının çıkması üzerine, Sultan'ın davetiyle -tıpkı Rákóczi gibi- o da Osmanlı İmparatorluğu'na geçti ve Orsova civarında Kuruc mültecilerin başında düşmana karşı savaştı. 1717'den sonra Edirne'de, 1720'den itibaren de ikinci eşi Krisztina Csáky ile beraber Tekirdağ'da yaşadı. Eşinin ölümünden sonra (1723) onun nedimelerinden biri ve Kelemen Mikes'in sevgilisi olan Zsuzsanna Kószeghy ile evlendi. Gelirinin, "Macarlara özel bir ilgi göstererek" Sultan'ın hizmetinde eziyet çeken esirlere verilmesi gagesiyle 5 Ekim 1725'de kurduğu yardım vakfı onun hatırasını taşımaktadır. 1906'dan bu yan Kassa Katedrali'ndeki ebedi istirahatgâhındadır.

Kontes Krisztina Csáky

(d. 4 Kasım 1654 – ö. 25 Nisan 1723, Tekirdağ)

Yukarı-Macaristan aristokrat ailesinden, Kontes. Babası İstván Csáky, genel yargıç yetkisine sahip yüksek soyluydu. Önce Sándor Erdödy'yle (ö. 1682), sonra da yüksek

labbb Bercsényi Miklóshoz. A Rákóczi-szabadságharc alatt Sarolta Amália fejedelem-asszony távollétében a kuruc ellenőrzés alatt álló ország „első asszonya” volt, s férjét az emigrációba is követte. Élete alkonyán Rodostóban élt, a fiatal Mikes Kelemen szerint ekkor már csak a régi idők dicsőségét emlegetve próbálta meg fenntartani korábban megszokott, fényűző életvitelét. 1906 óta Kassán nyugszik.

Csáky Mihály, gróf

(Szepesvár, 1676. október 29. – Rodostó, 1757. december 7.)

Csáky István országbíró fia, Bercsényiné Csáky Krisztina féltestvére. Felvidéki nagybirtokos. Császári tisztként 1704-ben, hosszú ostrom után feladta Szepes várát a kurucoknak, és csatlakozott a Rákóczi-szabadságharchoz, brigadéros, generális, majd altábornagy lett. Nem volt sikeres katona, de hűségesen kitartott Rákóczi oldalán. 1711-től Lengyelországban, az 1716–1718. évi osztrák–török háború kezdetén már az Oszmán Birodalomban élt. Miután felesége és gyermekei császári amnesztia révén hazatértek, 1722-ben Rodostóba költözött. 1738 és 1739 között a fejedelem fia, Rákóczi József számára toborzott ezred parancsnokaként szállt táborba. A fejedelem fiának halála után 1739. január 12-től a rodostói magyar kolónia feje, 81 éves korában hunyt el mint II. Rákóczi Ferenc utolsó tábornoka.

Esterházy Antal, gróf

(1676. február 3. – Rodostó, 1722. augusztus 10.)

Esterházy Ferenc gróf és Thököly Katalin grófnő legidősebb fia, Thököly Imre unokaöccse. 1697-től kapitányként a török ellen harcolt a császári seregben, 1698. szeptember 19-én már őrnagyi rangban volt, amikor török fogságba esett. Ő volt a Héttorony utolsó magyar rabja, a karlócai békével szabadult 1699. április 13-án. 1704-ben császári ezredesként állt II. Rákóczi Ferenc oldalára, aki tábornokká nevezte ki. Főként a Dunántúlon harcolt, a szabadságharc bukásakor emigrációba ment. Lengyelországból 1716-ban az Oszmán Birodalomba költözött, 1717 nyarán török, tatár, moldvai és kuruc csapatok élén harcolt, katonái betörték Erdélybe, de ő maga a határon maradt. 1721 márciusában Rodostóba települt, az emigránsok azonban nem igazán fogadták be, mivel második feleségének halála után rangon aluli (tulajdonképpen érvénytelen) házasságot kötött egy udvarában szolgáló lengyel asszonnyal, akit elválasztott férjétől. A rodostói pestisjárvány idején hunyt el. 1906 óta Kassán nyugszik.

soylu genel yargıç Miklós Draskovich'le (ö. 1687) evlendi. İkinci kere de dul kalınca, 1695 yılı kış karnaval ayında kendisinden 11 yaş küçük olan Miklós Bercsényi ile yuva kurdu. Rákóczi özgürlük savaşı sırasında Bey'in hanımı Sarolta Amália uzak-tayken, onun yerine Kuruc yönetimi altındaki ülkenin "baş hanımefendisi" oluyordu ve eşini sürgünde de takip etti. Hayatının son yıllarını Tekirdağ'da geçirdi. Genç Kelemen Mikes'in yazdıklarına göre o zamanlar artık eski şanlı günleri anarak, alış-mış olduğu lüks hayatı sürdürmeye çalışıyordu.1906'dan bu yana Kassa'da yatıyor.

Kont Mihály Csáky

(d. 29 Ekim 1676, Szepesvár – ö. 7 Aralık 1757, Tekirdağ)

Yüksek soylu genel yargıç İstván Csáky'nin oğlu, Bercsényi'nin eşi Krisztina Csáky'nin üvey kardeşi. Yukarı Macaristanlı büyük toprak sahibi. 1704'de İmparatorluk zabiti iken, uzun bir kuşatmadan sonra Szepes Kalesi'ni Kuruclara teslim etti ve Rákóczi özgürlük savaşına katıldı; 1703 yılı sonlarında Rákóczi özgürlük savaşına katıldı, sırasıyla tugay komutanı, general, sonra tümgeneral oldu. Başarılı bir asker sayılmazdı, fakat sadakatle Rákóczi'nin yanında kaldı. 1711 yılından sonra Polonya'da, 1716–1718 Avusturya-Osmanlı savaşının başlangıcından itibaren de Osmanlı İmparatorluğu topraklarında yaşadı. İmparator'un ilan ettiği genel af sayesinde eşi ve çocukları yurda dönünce 1722'de Tekirdağ'a taşındı. 1738–1739'da Bey'in oğlu József Rákóczi için asker toplanarak kurulan alayda komutanlık yaptı. Bey'in oğlunun ölümünden sonra, 12 Ocak 1739'dan itibaren Tekirdağ'daki Macar kolonisinin önderi oldu. II. Ferenc Rákóczi'nin son generali olarak 81 yaşında hayata gözlerini yumdu.

Kont Antal Esterházy

(d. 3 Şubat 1676 – ö. 10 Ağustos 1722, Tekirdağ)

Ferenc Esterházy ile Kontes Katalin Thököly'nin en büyük oğlu, İmre Thököly'nin yeğeni. 1697'den itibaren Avusturya İmparatorluk ordusunda yüzbaşı olarak Türklere karşı savaştı. 19 Eylül 1698'de binbaşı iken Türklere esir düştü. Karlofça barışı sonucunda Yedikule'deki son Macar esiri olarak 13 Nisan 1699'da serbest bırakıldı. 1704 yılında Avusturya İmparatorluk ordusunda albay iken II. Ferenc Rákóczi tarafına geçti ve Rákóczi onu generalliğe yükseltti. Özellikle Dunántúl (Tuna-Ötesi) savaşlarına katıldı ve özgürlük savaşı başarısızlığa uğrayınca Polonya'ya iltica etti. Oradan 1716'da Osmanlı İmparatorluğu'na göç etti, 1717 yazında Türk, Tatar, Boğdanlı ve Kuruc birliklerinin başında savaşlarda yer aldı. Askerleri baskın yaparak Erdel'e girdiler, fakat kendisi sınırda kaldı. 1721 Martında Tekirdağ'a yerleşti. Ne var ki, mülteciler tarafından pek hüsnü kabul görmedi. Zira ikinci eşinin ölümünden sonra mültecilerin

Forgách Simon, gróf

(Rajka, 1669. július 8. – Visnyec, Lengyelország, 1730)

Magyarország legelőkelőbb főúri családjainak egyikéből származott, atyja Forgách Ádám országbíró volt. Fiatalon katonai pályára lépett, és tábornoki rangig küzdötte fel magát a császári seregben. 1703-ban a kitörő kuruc felkelés ellen vezényelték. 1704. március végén csatlakozott a kurucokhoz, de csak török földön árulta el Rákócziaknak, hogy a trónörökös (I. József) megbízását teljesítve békeközzvetítői szándékkal állt át. Tábornagy és erdélyi főparancsnok lett, s bár Bercsényi Miklóssal unokatestvérek voltak, kettőjük viszonyát mindvégig súlyos konfliktusok terhelték. 1705 decemberétől a reguláris hadak főparancsnoka, 1706 nyarán kassai főkapitány. Ősszel a Komáromban állomásozó császári sereg utánpótlásának elvágására küldték. E parancs teljesítése helyett betört Ausztriába, a császáriak ezalatt visszafoglalták Esztergomot. Rákóczi ezért a hibájáért fogságra vetette, s csak 1710 novemberében bocsátotta szabadon. Forgách a történetek ellenére Lengyelországba is követte a fejedelmet. Az 1716-ban kitört osztrák–török háború idején felkelést próbált szervezni. 1720-tól a Rákóczi-emigrációval élt Rodostóban. 1724-ben elhagyta Rodostót, és visszatért Lengyelországba. Haláláig életjáradékot kapott a francia udvartól. Mikes Kelemen szerint Bercsényivel való ellentéte állt távozásának hátterében.

Horváth Ferenc

(1654 – Konstantinápoly, 1723. február)

Thököly, majd Rákóczi diplomatája, mindkettőjüket hosszú évekig képviselte a Pórtán. A bujdosók rodostói krónikása, Mikes Kelemen szerint 43 esztendő telt idegen országban, s még „hatvankilenc esztendőskorában is igen frissen bírta magát, és mindenkor jókedvű volt”.

Jávorka Ádám

(Nagykosztolány, 1683 – Jaraszló, Lengyelország, 1747. augusztus 19.)

A Rákóczi-szabadságharc alatt főhadnagyi rangig emelkedett, nevét azzal tette ismertté, hogy 1710. január 1-jén egy sikeres rajtaütés során elfogta, majd kivégeztette a másfél évvel korábban árulónak lett korábbi parancsnokát, a híres-hírhedt Ocskay László brigadéroszt. A szatmári béke után követte Rákóczit az emigrációba. Bercsényi Miklós titkos megbízottjaként több ízben járt Magyarországon. 1711-ben visszatért Lengyelországból, fegyveres harccal is próbálkozott, de elfogták. Budai börtönéből megszökve 1712-ben Lengyelországba ment. Egy ideig orosz szolgálatban is állt,

maiyetinde hizmet gören Polonyalı bir kadını kocasından ayırtarak onunla payesine yakışmayan (aslında geçersiz sayılan) bir evlilik kurmuştu. Tekirdağ'daki veba salgını sırasında son nefesini verdi. 1906'dan bu yana Kassa'da yatmaktadır.

Kont Simon Forgách

(d. 8 Temmuz 1669, Rajka – ö. 1730, Visnyevec, Polonya)

Macaristan'ın en asil aristokrat ailelerinden birinin çocuğudur. Babası Ádám Forgács genel yargıç idi. Genç yaşta askerlik mesleğini seçti ve Avusturya İmparatorluk ordusunda generalliğe kadar yükseldi. 1703'de patlayan Kuruc ayaklanmasına karşı görevlendirildi. 1704'te Kurucların tarafına geçti, fakat Rákóczi'ye, Avusturya Veliahdı'nın (I. Jozef) verdiği görev gereği, barışa aracılık etmek niyetiyle Kurucların tarafına geçtiğini ancak Türkiye'de iken itiraf etti. Daha sonra mareşal ve Erdel Başkomutanı oldu. Her ne kadar Miklós Bercsényi'nin kuzeni idiye de, aralarındaki anlaşmazlık sonuna kadar devam etti. 1705 Aralık ayından itibaren düzenli orduların başkomutanı, 1706 yazında ise Kassa bölge komutanı oldu. Sonbaharda Komárom'da konuşlanan İmparatorluk ordusunun takviyesinin kesilmesi için gönderildi. Bu emri ifa etmek yerine Avusturya'ya girdi; bu sırada Avusturya ordusu Estergom'u geri aldı. Rákóczi bu hatasından ötürü onu tutuklattı ve ancak 1710 yılı Kasım ayında serbest bıraktı. Tüm bu olaylara rağmen Forgács Polonya'ya giden Rákóczi'nin yanından ayrılmadı. 1716'da başlayan Avusturya-Türk savaşında ayaklanma örgütlemeye çalıştı. 1720'den itibaren Rákóczi sürgünleriyle birlikte Tekirdağ'daydı. 1724 yılında sonunda Tekirdağ'dan ayrılarak Polonya'ya döndü. Ölümüne dek Fransız sarayından ömür boyu ödenek almıştı. Kelemen Mikes'e göre Tekirdağ'dan ayrılmasının ardında Bercsényi ile arasındaki çekişme yatıyordu.

Ferenc Horváth

(d. 1654 – ö. Şubat 1723, İstanbul)

Thököly'nin, sonra da Rákóczi'nin diplomatyıdı ve her ikisini Bâbiâli'de uzun yıllar boyunca temsil etti. Mültecilerin Tekirdağ'daki vakanüvisi Kelemen Mikes'e göre 43 yılını yabancı bir ülkede geçirmişti ve "*altmış dokuz yaşındayken bile tazeliğini koruyordu ve her zaman neşeliydi*".

Ádám Jávorka

(d. 1683, Nagykosztolány – ö. 19 Ağustos 1747, Jaraszló, Polonya)

Rákóczi özgürlük savaşı sırasında üsteğmenliğe kadar yükseldi ve bir buçuk yıl önce ihanet eden meşhur/mahut tugay komutanı László Ocskay'yi 1 Ocak 1710'da başa-

majd 1716–1718-ban Bercsényi mellett harcolt az osztrák–török háborúban. Később Rodostóban élt, majd gróf Bercsényi László franciaországi huszárezredének őrnagya lett. 1724-ben visszatért Rodostóba, ahol Rákóczi főlovászmesternek nevezte ki. Utóbb több ízben közvetített a lengyel és török földön élő bujdosók között. 1735-től I. Szaniszló lengyel király hadseregében ezredesként szolgált. A katonai szolgálatot befejezve élete végén Czartoryski Ágost herceg dél-lengyelországi jószágkormányzója lett, ő juttatta haza Rákóczi kimenekített levéltárát az Aspremontoknak (*a fejedelem nővére, Rákóczi Julianna Borbála leszármazottainak*).

Lang Jakab Ambrus, dr.

(*Esselwangen, Nürnberg közelében, 1663 – Konstantinápoly, 1725. január 14.*)

II. Rákóczi Ferenc német származású orvosa. Altdorfban szerzett orvosi diplomát, 1692-ben költözött Magyarországra, és előbb Besztercebányán, majd Selmecebányán telepedett le. 1695-ben nemességet kapott. 1704-től a fejedelem udvari orvosa és a kuruc hadsereg tábori főorvosa volt. 1710 végén Bercsényi Miklós kíséretében Lengyelországba ment, követte Rákóczit francia- és törökországi emigrációjába is. Rodostóból betegen szülőföldjére indult, de csak Konstantinápolyig jutott, ahol elhunyt. Síremléke az isztambuli Feriköy protestáns temetőben máig fennmaradt.

Máriássy Ádám, márkusfalvi

(*†Khotin, 1738. december*)

Szepességi nemes család sarja, kuruc főtiszt, 1704-től II. Rákóczi Ferenc főhadsegéde. 1709-től az egyik udvari lovasezred alezredese, 1711-ben követte a fejedelmet Lengyelországba is. Az emigrációban előbb huszárezredesi rangban orosz szolgálatba állt, 1713-ban generális lett. Majd 1717-ben csatlakozott a törökországi bujdosókhoz. A török oldalán harcoló kurucok egyik generálisa és Végszendrő parancsnoka lett. 1719-ben Rákóczi I. Péter orosz cárhoz küldte követségbe. 1720 és 1734 között Rodostóban élt, majd a fejedelem halála után, 1735-től Khotinba költözött. 1737-ben Rákóczi József generálisaként ismét táborba szállt.

Mikes Kelemen

(*Zágon, 1690. augusztus – Rodostó, 1761. október 2.*)

Az erdélyi magyar prózairodalom kimagasló alakja, II. Rákóczi Ferenc hűséges híve. 1707-ben, 17 évesen a fejedelem belső inasa lett. Követte urát lengyel és francia föld-

rılı bir baskınla yakalayarak adına ün kazandırdı. Szatmár Barış Antlaşması'ndan sonra, sürgüne giden Rákóczi'yi izledi. Miklós Bercsényi'nin gizli görevlisi olarak birçok kez Macaristan'a gitti. 1711'de geri döndüğü Polonya'da silahlı mücadeleyle de meşgul oldu ama yakalandı. 1712'de Budin hapisanesinden firar edip Polonya'ya gitti. Bir süre Rusların hizmetinde de bulundu, sonra da 1716–1718 yıllarında Avusturya-Osmanlı savaşında Bercsényi'nin yanında yer aldı. Sonraki yıllarda Tekirdağ'da yaşadı, sonra László Bercsényi'nin Fransa Husar Alayı'nın binbaşı oldu. 1724'de Tekirdağ'a geri göndü ve Rákóczi'nin imrahoru olarak atandı. Daha sonra, Polonya ve Türk topraklarında yaşayan mülteciler arasında birçok kez arabuluculuk yaptı. 1735'de Polonya Kralı I. Szaniszló'nun ordusunda albay olarak hizmet etti. Askeri hizmetini sona erdiren Jávorka, hayatının son döneminde güney Polonya'da Prens Ágost Czartoryski'nin kâhyasıydı. Rákóczi'nin kaçırılarak kurtarılan arşivini Aspremento'lara (*Bey'in kızkardeşi Julianna Borbála'nun torunlarına*) ulaştırıran olmuştu.

Jakab Ambrus Lang, Dr.

(*d. 1663, Esselwangen/Nürnberg – ö. 14 Ocak 1725, İstanbul*)

II. Ferenc Rákóczi'nin Alman asıllı doktoru. Tıbbiyeyi Altdorf'ta bitirdi, 1692'de Macaristan'a taşındı ve önce Besztercebánya'ya, sonra da Selmecbánya'ya yerleşti. 1695'te soylu unvanını aldı. 1704'ten sonra Bey'in maiyet doktoru ve Kuruc ordusu doktoru oldu. 1710 yılı sonunda Miklós Bercsényi ile beraber Polonya'ya gitti. Fransa ve Türkiye'deki iltica yılları sırasında da II. Ferenc Rákóczi'nin yanında kaldı. Yurduna dönmek üzere Tekirdağ'dan hasta hasta yola çıktığında ancak İstanbul'a kadar ulaşabildi ve orada son nefesini verdi. Mezarı bugün de İstanbul, Feriköy Protestan mezarlığında bulunuyor.

Ádám Máriássy

(*ö. Aralık 1738, Khotin*)

Szepességli soylu bir ailenin çocuğu, Kuruc üst zabiti, 1704'ten itibaren II. Ferenc Rákóczi'nin Başyaveri. 1709'dan sonra bir maiyet alayının yarbayı. 1711'de Polonya yolunda da Bey'e eşlik etti. İltica döneminde önce Husar albayı rütbesiyle Rusların hizmetinde bulundu, 1713'de general oldu. Sonra, 1717'de Türkiye'deki mültecilere katıldı. Türklerin safında savaşan Kurucların generallerinden biri ve Végszendrő komutanı oldu. 1719'da Rákóczi tarafından Rus Çarı I. Petro'ya elçi olarak gönderildi. 1720 – 1734 yılları arasında Tekirdağ'da yaşadı ve Bey'in ölümünden sonra, 1735'de Khotin'e taşındı. 1737'de József Rákóczi'nin generali olarak tekrar karargâhta görev aldı.

re, és végig kitartott mellette törökországi száműzetésében is. Itt írta fiktív (irodalmi) leveleit képzeletbeli néjje, P. E. grófnő számára Konstantinápolyba, s ez a „*levelezés*” irodalmi értékén túl a bujdosók rodostói életének hű krónikája is egyben. Számos francia művet fordított magyar nyelvre. 1758. november 19-től a rodostói kolónia basbugja. Pestisben hunyt el, sírja ismeretlen.

Halálának 250. évfordulója alkalmából 2011-ben több fontos esemény is történt Rodostóban. F. Tóth Tibor kezdeményezésére a város vezetőinek egyhangú döntése alapján a Rákóczi Múzeum mögötti utca a Mikes Kelemen Sokaği nevet kapta. A Rodostói Magyar Baráti Társaság kezdeményezésére 2012-ben az önkormányzat Mikes Kelemen a város díszpolgárává választotta, és a település egyik kis tere a Mikes Kelemen park elnevezést kapta. Ebben a parkban a helyi baráti társaság kezdeményezésére szimbolikus síremléket állítottak. Ennek márványoszlopán helyezték el Györfi Sándor Kossuth- és Munkácsy-díjas szobrász Mikes-bronzreliefjét, amelyet a művész az évforduló alkalmából adományozott a városnak.

A Rákóczi Múzeum rangos tudományos konferencia helyszíne volt, ahol a helyi társaság meghívására magyar tudósok, turkológusok tartottak a kiemelkedő alkalomhoz méltató előadásokat. Az előadások anyagát *Mikes Kelemen Rodostó magyar krónikása* címmel az Alexander von Humboldt Alapítványnak, valamint Erdoğan Erkennek, Magyarország rodostói és Horváth Lászlónak, a Török Köztársaság szigetvári tiszteletbeli konzuljának támogatásával könyv alakban is kiadták török és magyar nyelven 2012-ben.

Orlay Miklós, báró

(1650 körül – Vinc, 1704. április 19.)

Gömöri birtokos nemes, kuruc főtiszt, 1672-ben már Putnok főkapitánya, amikor csatlakozott a kurucokhoz. Hamarosan bujdosni kényszerült. 1678-tól Thököly Imre tántoríthatatlan híve. 1685-ben erdélyi birtokára vonult vissza, 1690-ben ismét csatlakozott Thökölyhez, és vele emigrált Havasalföldre. Előbb diplomáciai megbízatásokat teljesített a török Portán, majd 1697-ben, a hegyaljai felkelés leverése után ő fogadta Moldvában a menekülteket. 1704. február elején a Porta hallgatólagos engedélyével Dél-Erdélybe nyomult csapataival, és csatlakozott II. Rákóczi Ferenc hadseregéhez. Helyi jelentőségű katonai sikerek után, váratlanul hunyt el. Hirtelen halálát kortársa mérgezésnek tulajdonította.

Kelemen Mikes

(d. Ağustos 1690, Zágón – ö. 2 Ekim 1761, Tekirdağ)

Macar düzyazı edebiyatının seçkin şahsiyeti, II. Ferenc Rákóczi'nin sadık taraftarı. 1707'de daha 17 yaşındayken Bey'in şahsi hizmetkârı oldu. Polonya ve Fransa'da Bey'e eşlik etti ve Türkiye'de sürgünde iken de sonuna kadar Bey'in yanından ayrılmadı. İstanbul'daki hayali teyzesi Kontes P. E.'ye fiktif (edebî) mektuplarını da Türkiye'de yazdı. Bu mektuplar edebî değerlerinden öte, Macar mültecilerin Tekirdağ'daki yaşamlarının otantik tarihi de oldu. Çok sayıda Fransızca eseri Macarca'ya tercüme etti. 19 Kasım 1758'de Tekirdağ'daki Macar kolonisinin "başbuğu" oldu. Veba salgınında hayatını kaybetti. Mezarı bilinmiyor.

2011'de, ölümünün 250. yıldönümü vesilesiyle şehirde pek çok önemli etkinlik yapıldı. Tibor F. Tóth'un girişimiyle, şehir yöneticilerinin ortak kararı sonucu Rákóczi Müzesi'nin arkasındaki sokağa Mikes Kelemen Sokağı adı verildi. Tekirdağ Macar Dostluk Derneği'nin girişimiyle Tekirdağ Belediyesi Kelemen Mikes'i şehrin fahri hemşehrisi ilan etti ve yerleşimin küçük bir meydanına Mikes Kelemen Parkı adı verildi. Bu parkın içinde yerel dostluk derneğinin girişimiyle sembolik anıt mezar inşa edildi. Bunun mermer sütunu üzerine, Kossuth Ödülü ve Munkácsy Ödülü sahibi heykeltıraş Sándor Györfi tarafından yapılan Mikes rölyefi yerleştirildi; bu rölyef, yıldönümü vesilesiyle sanatçı tarafından şehre armağan edilmişti. Rákóczi Müzesi yüksek seviyeli bir konferans mekânı haline gelmişti; yerel dostluk derneğinin davetiyle Macar bilim insanları ve Türkologlar, bu seçkin vesileye layık sunumlar yaptılar. Konferans metinleri, Alexander von Humboldt Vakfı, Macaristan Tekirdağ Fahri Konsolosu Erdoğan Erken ve Türkiye Cumhuriyeti Sigetvar Fahri Konsolosu László Horváth'ın destekleriyle ve "*Tekirdağ Macar Tarihçisi Mikes Kelemen/ Mikes Kelemen Rodostó magyar krónikása*" adıyla, 2012'de Türkçe ve Macarca kitap olarak da yayımlandı.

Baron Miklós Orlay

(d. 1650 dolayları – ö. 19 Nisan 1704, Vinc)

Gömörlü soylu toprak sahibi, Kuruc üst zabiti. 1672'de Putnok Bölge Komutanı iken Kuruc'lara katıldı. Kısa zamanda iltica etmek zorunda kaldı. 1678'den itibaren İmre Thököly'nin sarsılmaz taraftarı oldu. 1685'de Erdel'deki çiftliğine çekildi, fakat 1690'da tekrar Thököly'ye katıldı ve onunla beraber Eflâk'a iltica etti. Önce Babiâli'de diplomatik görevlerde bulundu, 1697'de Hegyalja ayaklanmasının bastırılmasından sonra Boğdan'da mültecilere o kucak açtı. 1704 yılı Şubat ayı başla-

Pápai János

(1660 körül – Bukarest, 1740. május)

Református köznemesi család sarja, kuruc diplomata. 1680-ban az Odera menti Frankfurt egyetemén tanult. 1703-tól II. Rákóczi Ferenc titkára, kancelláriájának vezetője. 1705 őszétől 1708 őszéig a fejedelem követe a Portán. Követsége idején részletes naplót vezetett, amely Rákóczi diplomáciája mellett a korabeli török szokásokról is kiváló forrásunk. 1709 elején és 1710 januárjában a belgrádi pasánál járt követségben, majd 1710 áprilisa és szeptembere között ismét portai követ. 1711 áprilisától Lengyelországban, majd Konstantinápolyban élt. 1716-tól a bujdosó magyarok ügyvivője, 1717-ben III. Ahmed szultán Franciaországba küldte Rákóczihoz. A fejedelem a Pápai János által közvetített hívásra ment az Oszmán Birodalomba, de az osztrák–török háború lezárása miatt aktív szerepet már nem kapott. Miután a fejedelem kudarcként élte meg a pozsareváci békekötés nyomán támadt helyzetet, Pápai már-már a „bűnbak” szerepébe kényszerült, valószínűleg emiatt szigetelődött el bujdosótársaitól: előbb Khotinban, majd Brailában (1720–1731) élt, és csak 1732-ben költözött Rodostóba. 1738-ban Rákóczi Józseffel együtt, a herceg tábornokaként hadba vonult, de még azelőtt elhunyt, hogy a maradék bujdosók visszatérhettek volna Rodostóba.

Petrőczy István, báró

(1657? – Mossóc, 1712. június 10.)

Felvidéki protestáns nagybirtokos, idősebb Petrőczy István bujdosó vezér és Thököly Erzsébet grófnő fia, Thököly Imre unokatestvére és hadvezére. 1686 és 1704 között emigrációban élt az Oszmán Birodalomban, illetve a Havasalföldön, s csak a Rákóczi-szabadságharc kitörését követően térhetett haza. A közel 20 évig tartó bujdosásból az itthon maradt feleségével folytatott levelezése a kor fontos forrása. 1704 után II. Rákóczi Ferencnek is tábornoka és szenátora lett.

E. kép Petrőczy István generális

E. resim General István Petrőczy

rında Babiâli'nin dolaylı rızası üzerine birlikleriyle beraber Güney Erdel'e girdi ve II. Ferenc Rákóczi'nin ordusuna katıldı. Yerel önem taşıyan askerî başarılarından sonra ansızın hayata veda etti. Ani ölümü çağdaşları tarafından zehirlenme olarak yorumlanmıştı.

János Pápai

(d. 1660 dolayları – ö. Mayıs 1740, Bükreş)

Orta soylu Protestan bir ailenin çocuğu, Kuruc diplomat. 1680'de Frankfurt/Oder Üniversitesi'nde öğrenim gördü. 1703'ten itibaren II. Ferenc Rákóczi'nin sekreteri ve özel kalemi yöneticisiydi. 1705 sonbaharından 1708 sonbaharına kadar Babiâli'de Bey'in elçisi oldu. Elçiliği sırasında ayrıntılı bir günce tutmuştu ve bu günce Rákóczi diplomasisinin yanında, zamanın Türk gelenekleri konusunda da bizler için seçkin bir kaynak oldu. János Pápai 1709 yılı başlarında ve 1710 yılı Ocak ayında Belgrad Paşası'nın nezdinde elçilik yaptı, sonra 1710 Nisan-Eylül ayları arasında tekrar Babiâli'de elçi oldu. 1711 Nisan ayından itibaren Polonya'da ve sonra da İstanbul'da yaşadı. 1716'dan itibaren mülteci Macarların işgüderiydi. 1717'de Sultan III. Ahmed onu Fransa'da bulunan Rákóczi'ye gönderdi. Prens, Pápai'nin ilettiği çağrı üzerine Türkiye'ye gitti, fakat Avusturya-Osmanlı savaşının sona ermesi nedeniyle kendisine artık etkin bir rol verilemedi. Prens, Pasarofça barışı sonucunda oluşan durumu bir yıkım olarak değerlendirdiğinden, Pápai neredeyse "günah keçisi" rolünü üstlenir duruma geldi. Muhtemelen bu yüzden mülteci dostlarından tecrit oldu; önce Khotin'de, sonra da Braila'da (1720–1731) yaşadı ve ancak 1732'de Tekirdağ'a taşınabildi. János Pápai 1738'de József Rákóczi ile beraber Prens'in generali olarak sefere katıldı, fakat mültecilerden geride kalanlar daha Tekirdağ'a geri dönemeden, hayata veda etti.

Baron İstván Petrőczy

(d. 1657? – ö. 10 Haziran 1712, Mossóc)

Yukarı Macaristanlı Protestan toprak beyi, mültecilerin önderi baba İstván Petrőczy ile Kontes Erzsébet Thököly'nin oğlu, İmre Thököly'nin yeğeni ve aynı zamanda ordu komutanı. 1686 ile 1704 arasında Osmanlı İmparatorluğu topraklarında ve Eflâk'ta mülteci olarak yaşadı, ancak Rákóczi özgürlük savaşı çıktıktan sonra yurduna dönebildi. Yaklaşık 20 yıl süren mültecilik döneminde yurdunda kalan eşiyile mektuplaşmaları döneminin önemli bir kaynağıdır. 1704'ten sonra II. Ferenc Rákóczi'nin de generali ve senatörü olmuştu.

II. Rákóczi Ferenc, herceg

(Borsi, 1676. március 27. – Rodostó, 1735. április 8.)

Magyarország és Erdély fejedelme, I. Rákóczi Ferenc választott erdélyi fejedelem és Zrínyi Ilona fia. Mostohaapja, Thököly Imre oldalán már az 1683. évi Bécs elleni török támadás idején részt vett a hadjáratokban. Thököly bukását követően édesanyja oldalán Munkács várában tartózkodott. A vár kapitulációja (1688. január 17.) után családjától elszakították, kijelölt gyámja Kollonich Lipót, a bécsi Udvari Kamara elnöke lett 1688 és 1692 között. Egy csehországi jezsuita kollégiumban, majd a prágai egyetemen végezte tanulmányait. Miután megnősült, hazatérhetett birtokaira, ahol 1697-ben, a hegyaljai felkelés idején még nem vállalta a kuruc mozgalom vezetését, de 1698-ban Bercsényi Miklós hatására a rendi szervezkedés élére állt. XIV. Lajos francia király támogatását keresték, az összeesküvés azonban kitudódott, s Rákóczit letartóztatták. A bécsújhelyi börtönből sikerült Lengyelországba szöknie. 1703-ban a nevével fémjelzett szabadságharc élére állt. 1704. július 8-án Gyulafehérvárott Erdély fejedelmévé választották, de tisztébe csak 1707. április 5-én iktatták be Marosvásárhelyen. 1705-ben a szécsényi országgyűlésen a magyarországi szövetkezett rendek vezérlő fejedelme lett. 1711 elején, még a felkelés bukása előtt Lengyelországba távozott, s nem fogadta el a gróf Pálffy János császári tábornok és gróf Károlyi Sándor kuruc tábornok által a fejedelem akarata ellenére megkötött szatmári békét.

1713-tól Franciaországban élt, s itt kereste fel 1717-ben Pápai János III. Ahmed szultán meghívólevelével. Az osztrák–török háború hírére Rákóczi az Oszmán Birodalomba ment, de a pozsareváci béke miatt már nem kapcsolódhatott be a harcokba. Török földön lelt menedéket, 1720 áprilisától haláláig Rodostóban élt. 1727-ben itt találkozott először kisebbik fiával, Györggyel. Testét Isztambulban temették el a lazarista Szent Benedek kápolnába, szívét végakarata szerint a franciaországi Grosbois-ba küldték. Hamvait 1906-ban a kassai dómban helyezték végső nyugalomra édesanyja, Zrínyi Ilona és fia, József, valamint Bercsényi Mikós és felesége, Csáky Krisztina, továbbá Eszterházy Antal és Sibrik Miklós földi maradványaival együtt.

Az emlékiró Saint-Simon herceg, XIV. Lajos francia király udvarának krónikása a következő fanyar stílusú Rákóczi-portrét hagyta ránk: *„Rákóczi magas, de nem túllontúl magas férfi volt, telt alkatú, de nem kövér, szerfölött arányos és szép termetű, erős és izmos, arca nemes vonású, tiszteletet parancsoló, ám csöppet sem nyers; vonásai elég kellemesek, jellegük merőben tatáros. Bölcs, szerény, mértéktartó, kevésé szellemes ember volt, de minden igyekezete a jóra és józanságra irányult; módfelett udvarias, de kivel-kivel rangja szerint; mindenkivel fesztelen, ám ugyanakkor, ami ritkaság, igen méltóságteljes is, anélkül hogy a legkevésbé dölyfös lett volna. Ritkán szólt, de ha igen, megélnkítette a társalgást, s azt, amit maga látott volt, kitűnően*

Prens II. Ferenc Rákóczi

(d. 27 Mart 1676, Borsi – ö. 8 Nisan 1735, Tekirdağ)

Macaristan ve Erdel Beyi. Seçilmiş Erdel Beyi I. Ferenc Rákóczi ile İlona Zrínyi'nin oğlu. Daha 1683 yılında Türklerin Viyana'ya hücumu sırasında üvey babası İmre Thököly'nin yanında seferlere katıldı. Thököly'nin başarısızlığa uğramasından sonra annesiyle beraber Munkács kalesinde kaldı. Kalenin teslim olmasından (17 Ocak 1688) sonra ailesinden ayırdılar ve 1688 – 1692 arasında Viyana Saray Kamarası Başkanı Lipót Kollonich'in vesayeti altında kaldı. Çek ülkesinde bir Cizvit kolejinde, sonra da Prag üniversitesinde öğrenimini tamamladı. Evlendikten sonra memleketindeki çiftliğine dönebildi. 1697'de Hegyalja ayaklanması sırasında Kuruc hareketinin önderliğini henüz üstlenmemişti. 1698'de ise Miklós Bercsényi'nin etkisiyle örgütlenen zümrelerin başına geçti. Fransa kralı XIV. Louis'nin yardımını sağlama-ya çalıştılar, fakat komplo ortaya çıkınca Rákóczi tutuklandı. Wiener Neustadt'daki hapisneden Polonya'ya kaçmayı başardı. 1703'te adıyla anılan özgürlük savaşının başına geçti. 8 Temmuz 1704'te Gyulafehérvár'da Erdel Beyi seçildi, fakat görevine ancak Marosvásárhely'de 5 Nisan 1707'de atandı. 1705'te Szécsény Millet Meclisi'nde Macaristan Sınıflar Federasyonu Yönetici Beyi seçildi. 1711 yılı başında, daha ayaklanmanın başarısızlığa uğramasından önce Polonya'ya gitti ve Kuruc generali Kont Sándor Károlyi ile İmparatorluk generali Kont János Pálffy'nin -Prens'in arzusu hilafına- imzaladıkları Szatmár Barış Antlaşması'nı kabul etmedi.

1713'den itibaren Fransa'da yaşadı ve János Pápai Sultan III. Ahmed'in davet mektubuyla Rákóczi'yi o sırada ziyaret etti. Avusturya-Osmanlı Savaşı'nın çıktığı haberi üzerine Rákóczi Türkiye'ye gitti. Fakat Pasarofça Barışı yüzünden artık savaşlara katılamıyordu. Türk topraklarında barınma olanağına kavuşan II. Ferenc Rákóczi 16 Nisan 1720'den sonra ölümüne kadar Tekirdağ'da yaşadı. Küçük oğlu György ile ilk kez 1727'de orada buluştu. Ölümünden sonra İstanbul'da, Lazarist Szent Benedek Şapeli'nde toprağa verildi ve vasiyetine uygun olarak yüreği Fransa'ya, Grosbois'ya gönderildi. Kemikleri son olarak 1906'da Kassa Katedrali'nde, İlona Zrínyi, József, Miklós Bercsényi ve eşi Krisztina Csáky, ilaveten Antal Eszterházy ve Miklós Sibrik'in kemikleriyle beraber toprağa verildi.

Fransız Kralı XIV. Louis'nin saray kronikçisi ve hatırat yazarı Prens Saint-Simon, bizlere şu aşağıdaki satırlarda görülen kekremsi bir tarz sahibi Rákóczi portresini bırakmıştır:

„Rákóczi uzun boyluydu ama aşırı uzun da değildi; vücudu dolgundu ama şişman değildi, fevkalade sevimli ve güzel yapılydı; güçlü ve adaleliydi; suratı soylu çizgilere sahipti ve saygı telkin ediyordu ama asla kaba değildi; hatları yeterince sevimli ve Tatarımsıydı. Bilge, mütevazı, ölçülü ve biraz nüktedandı, ama bütün çabası iyiye

adta elő, bár önmagáról soha nem beszélt. Rendkívül becsületes, egyenes, igaz lelkű s végtelenül bátor ember volt, szerfölött istenfélő, jámborságát sem nem fitogtatta, sem nem titkolta, s igen egyszerű volt. Titokban sokat adott a szegényeknek, sok időt töltött imádkozással, s gyorsan felszaporodott háznépe erkölcsseit, kiadásait, pénzügyeit pontosan, de szelíden ellenőrizte. Nagyon jó és igen szeretetreméltó ember, a mindennapi érintkezésben közvetlen; de aki közelről megismerte, elcsodálkozott, hogy egy nagy párt vezére lehetett, és hogy világszerte feltűnést keltett.”

Rákóczi György, Santa Elisabetta márkija; Makovica hercege

(Bécs, 1701. augusztus 8. – Saint Denis, Franciaország, 1756. június 22. vagy 23.)

II. Rákóczi Ferenc fejedelem és Sarolta Amália hercegnő legkisebb fia, családja fejedelmi ágának utolsó férfitagja. Fivérével, Józseffel együtt elszakították apjától és 1706 után anyjától is. Bécsben nevelték, ahonnan 1726-ban sikerült megszöknie. Előbb Párizsba, majd 1727-ben Rodostóba ment, ekkor találkozott először apjával. Mikes levelei szerint ekkor felpezsdült a bujdosók élete, fürdőzéssel, vadászatokkal telt az idő, de az ifjú herceg számára még ez is túlságosan egyhangú időtöltésnek bizonyult, s így hamarosan visszatért Párizsba, ahol gróf Terislaw álnéven élt. 1742-ben ismét az Oszmán Birodalomba ment, de nem vállalta a fejedelmi trónkövetelő szerepét, s visszatért Franciaországba.

Rákóczi József, San Carlo márkija; Munkács hercege

(Bécs, 1700. augusztus 17. – Csernavoda, 1738. november 9. vagy 10.)

II. Rákóczi Ferenc fejedelem és Sarolta Amália hercegnő másodszülött fia (az első még kisgyermekkorban elhunyt). Apját soha nem látta, és 1706 után anyjától is elszakítva Bécsben nevelkedett, eredeti neve helyett a marchese di San Carlo nevet kapta. Apjától a Munkács hercege címet örökölte. 1734-ben megszökött Bécsből, s Rómán, Nápolyon és Párizson át Madridba ment. 1736-ban I. Mahmúd szultán hívására Rodostóba utazott, ahol a bujdosók vezére lett, és az erdélyi fejedelemség trónkövetelőjeként vett részt az 1737 és 1738 közötti hadjáratban, de még annak befejezése előtt meghalt. Egy leánya maradt, akivel végleg sírba szállt a Rákóczi család fejedelmi ága.

F. kép Rákóczi József

F. resim József Rákóczi

ve akliselime yönelikti; son derece nazikti ama herkesin mertebesine göre; herkese karşı rahattı ama aynı zamanda -ki nadiren- asla kibirli olmadan çok oturaklıydı da. Seyrek konuşurdu, ama konuştuğunda sohbeti canlandırır ve gördüğü bir şeyi çok iyi bir biçimde sunardı, gerçi kendisinden hiç söz etmezdi. Olağanüstü dürüst, doğru, iyi huylu ve son derece cesur bir insandı; son derece inançlıydı, dindarlığıyla kurumlanmazdı ama gizlemezdi de ve çok sadeydi. Fakirlere gizliden gizliye çok şey verirdi, ibadetle çok zaman geçirirdi ve hızla çoğalan hane halkının ahlâkını, masraflarını, para meselelerini tamı tamına ama uysalca kontrol ederdi. Çok iyi ve sevmeye çok layık bir insandı, günlük temaslarda samimiydi; ama onu yakından tanıyanlar büyük bir partinin yöneticisi oluşuna ve cihanşumul şöhretine şaşırırlardı.”

Santa Elisabetta Markisi, Makovica Prensi György Rákóczi

(d. 8 Ağustos 1701, Viyana – ö. 22/23 Haziran 1756, Saint Denis, Fransa)

II. Ferenc Rákóczi ile Prens Sarolta Amália'nın en küçük oğlu, ailenin Beyler kolunun son erkek üyesi. Ağabeyi József'le birlikte babasından, 1706'dan sonra annesinden de ayrılarak Viyana'da yetiştirildiler. 1726'da Viyana'dan kaçmayı başardı. Önce Paris'e, sonra da 1727'de Tekirdağ'a gitti ve babasıyla ilk kez orada buluştu. Mikes'in mektuplarına göre mültecilerin hayatı o zaman canlanmıştı; yüzmeye, avcılıkla vakit geçiriyorlardı. Fakat genç Prens'e bu da pek monoton geliyordu ve kısa süre sonra sonra Paris'e dönerek Kont Terislaw takma adıyla orada yaşadı. 1742'de tekrar Osmanlı İmparatorluğu'na gitti ama Beylik veliahdı rolünü üstlenmedi ve tekrar Fransa'ya döndü.

San Carlo Markisi, Munkács Prensi József Rákóczi

(d. 17 Ağustos 1700, Viyana – ö. 10 Kasım 1738, Çernavoda)

Prens II. Ferenc Rákóczi ile Prens Sarolta Amália'nın ikinci oğlu. (İlk çocukları daha bebekken ölmüştü). Babasını hiç göremedi ve 1706'da annesinden de ayrılarak Viyana'da yetiştirildi. Asıl adının yerine Marchese di San Carlo adını aldı. Babasından, Munkács Prensi unvanı miras kaldı. 1734'te Viyana'dan kaçtı, Roma, Napoli ve Paris yoluyla Madrid'e gitti. 1736'da Sultan I. Mahmud'un daveti üzerine Tekirdağ'a gitti ve orada mültecilerin önderi oldu. Erdel Beyliği talibi sıfatıyla 1737/38 yıllarındaki sefere katıldı, fakat ömrü seferin sonunu görmesine yetmedi. Geride bir kızı kaldı ve onunla beraber Rákóczi ailesinin Beyler kolu da son bulmuş oldu.

Sibrik Miklós

(1673 körül – Rodostó, 1735. október 7.)

Fiatalon császári tisztként harcolt a spanyol örökösödési háborúban. Hazatérve 1704-ben csatlakozott a kurucokhoz, ezredesi kinevezést nyert, de nem sikerült ezredet toboroznia. 1707-től II. Rákóczi Ferenc udvarában szolgált főasztalnokként, majd viceudvarmesterként. Követte a fejedelmet az emigrációba lengyel, francia és török földre is. 1713-tól főudvarmester. Urát nem sokkal élte túl, a fejedelmi udvar gondjai halálával teljesen Mikes Kelemenre szakadtak. Hamvai 1906-tól a kassai dómban nyugszanak.

Zay Zsigmond, báró

(Zayugróc, 1689. augusztus 13. – Rodostó, 1758. október 21.)

Felvidéki protestáns főúri család sarja, Zay Lőrinc kuruc szenátor fia. 1704 elején állt II. Rákóczi Ferenc szolgálatába, 1711. január 1-jén pedig a Nemesi Társaság tagja lett, Lengyelországba is követte a fejedelmet, s bár rokonai kieszközölték számára a kegyelmet, haláláig kitartott mellette. Rodostóból gyakran közvetítette Rákóczi leveleit a konstantinápolyi francia követ, D'Andrezel vicomte számára. 1738 és 1739 között részt vett Rákóczi József vállalkozásában, 1739. május 15-én a szultán kinevezte az elhunyt Máriássy Ádám generális utódává Khotinban. 1740-ben Mikes Kelemennel és a bujdosók maradékával tért vissza Rodostóba. Jelentős összeggel támogatta az isztambuli svéd kápolna felépítését. Csáky Mihály halála után, 1757. december 25-én basbuggá nevezték ki. Mikes Kelemen utolsó társa volt azok közül, akik még Rákóczi franciaországi kíséretéhez tartoztak.

Miklós Sibrik

(d. 1673 dolayı – ö. 7 Ekim 1735, Tekirdağ)

Gençliğinde Avusturya İmparatorluk ordusunun subayı olarak İspanya Veraset Savaşı'na katıldı. Yurduna döndükten sonra 1704'te Kuruclara katıldı; kendisine albay rütbesi verildi, fakat bir alay asker toplamayı başaramadı. 1707'den sonra Rákóczi'nin maiyetinde vekilharç görevinde bulundu, sonra da kâhya vekili oldu. Mültecilik yıllarında Polonya'da, Fransa'da ve Türkiye'de de Bey'in yanından ayrılmadı. 1713'te başkâhya oldu. Bey'inden pek de fazla yaşayamadı ve ölümüyle Bey'in maiyet sorunları tümüyle Kelemen Mikes'in sırtına yüklendi. Kemikleri 1906'dan bu yana Kassa Katedrali'nde yatıyor.

Baron Zsigmond Zay

(d. 13 Ağustos 1689, Zayugróc – ö. 21 Ekim 1758, Tekirdağ)

Yukarı Macaristanlı Protestan aristokrat ailenin çocuğu, Kuruc senatörü Lörinc Zay'ın oğlu. 1704 başlarında Rákóczi'nin hizmetine geçti, 1711'de ise Soylular Cemiyeti'nin üyesi oldu. Polonya'ya da Bey'le beraber gitti ve akrabaları kendisi için af sağladılarsa da ölümüne kadar Rákóczi'nin yanından ayrılmadı. İstanbul'daki Fransız elçisi Vicomte D'Andrezel'e Rákóczi'nin mektuplarını çoğu kez kendisi götürüyordu. 1738–1739'da József Rákóczi'nin girişimine katıldı, 15 Mayıs 1739'da Padişah onu Khotin'de ölen general Ádám Máriássy'nin halefi tayin etti. 1740'ta Mikes ve geride kalan mültecilerle beraber Tekirdağ'a döndü. İstanbul İsveç-Şapeli'nin inşasına önemli bir meblağ ile destek vermistir. Orada, Mihály Csáky'nin ölümünden sonra 25 Aralık 1757'de “başbuğ” ilân edildi. Mikes'in Rákóczi'ye daha Fransa'dayken eşlik eden dostlarından sonuncusuydu.

Çev.: Dr. Erdal Şalikoğlu

Rodostó (ma Tekirdağ) ábrázolása a 19. század végi és a 20. század elejei magyar képzőművészetben

Dr. F. Tóth Tibor,

a Magyar Tudományos Akadémia Titkárságának emeritus szakmai főtanácsadójának a trákiai Namik Kemal Egyetemen Tekirdağ Tarihi Sempozyumu címmel 2015. március 26–27-én megtartott rendezvény keretében elhangzott, vetített képes előadásának rövidített, szerkesztett változata.

Herceg II. Rákóczi Ferenc (1676–1735) vezérlő fejedelem a magyar függetlenségért a Habsburgok ellen vívott szabadságharc (1703–1711) elbukása után emigrációba kényszerült. III. Ahmed szultán (1703–1730) hívta az Oszmán Birodalomba, ahová 1717-ben érkezett. 1720 áprilisától élt Tekirdağban (magyar nevén Rodostóban) haláláig, 1735-ig. A magyar szellemi elit figyelemmel kísérte, és a történészek ma is kutatják a „bujdosók” száműzetésben töltött éveinek dokumentumait. A Rákóczi-emigráció tekirdaği tartózkodásának helyszíneit, a magyarok által lakott városrészeket a 19. század végének és a 20. század első évtizedének megfelelő állapotukban rangos magyar festőművészek, Beszédes Kálmán és Edvi Illés Aladár különböző képzőművészeti alkotásokban (grafika, akvarell) örökítették meg.

Kulcsszavak: II. Rákóczi Ferenc, Mikes Kelemen, Beszédes Kálmán, Edvi Illés Aladár, Hóvári János

II. Rákóczi Ferenc fejedelem és a vele emigrációba kényszerült „bujdosók” (ismertebb alakjai: gróf Bercsényi Miklós, gróf Esterházy Antal, Sibrik Miklós, Mikes Kelemen) emlékét a magyarok mindig is nagy tisztelettel és szeretettel őrizték, és őrzik ma is. Ennek egyik megnyilvánulása az, hogy az „*Uluslararası Tekirdağ Tarihi Sempozyumu*” második, egyben ezen előadás napja, március 27-e Magyarországon a Parlament által elismert hivatalos emléknap, a fejedelem ugyanis 1676-ban ezen a napon született.

Hogy hogyan éltek Rodostóban a bujdosó magyarok? Ezt Mikes Kelemennek, Rákóczi kamarásának fiktív leveleiből (207 db) ismerhetjük meg. Az 1717 és 1761 között egy képzeletbeli rokonhoz írt, önéletrajzi jellegű leveleket, *Törökországi leve-*

19. Yüzyıl sonu ve 20. Yüzyıl başına ait Macar görsel sanatlarında Tekirdağ'ın (Macarca'da antik adı olan rodostó kullanılır) tasviri

(kısaltılmış, redakte edilmiş versiyon)

Dr. Tibor F. Tóth

(Budapeşte)

Macar Bilimler Akademisi Merkezi Emeritus Mesleki Baş Danışmanı

Prens II. Ferenc Rákóczi (1676-1735) Macar bağımsızlığı için Habsburglara karşı verilen örgürlük savaşının (1703-1711) mağlubiyetle sonuçlanması sonrasında ülkeyi terk etmek zorunda kaldı. Sultan III. Ahmet'in (1703-1730) davetiyle 1717'de Osmanlı İmparatorluğu'na ulaştı. 1720 Nisan ayından vefat edinceye kadar Tekirdağ'da (Macarca Rodostó) yaşadı. Macar elit aydınları O'nu dikkatle takip ettiler ve tarihçiler bugün bile „sığınmacıların” sürgünde geçirdiği yılların belgelerini araştırmaktadır. Rákóczi ve maiyetinin Tekirdağ'daki kaldığı yerlerin, Macarların ikamet ettiği şehir kısımlarının 19. yüzyıl sonuna ve 20. yüzyılın ilk on yılındaki haliyle ünlü Macar ressamı Kálmán Beszédes ve Aladár Edvi İllés çeşitli görsel sanatlar yapıtında (grafik, sulu boya) sonsuzlaştırmıştır.

Anahtar kelimeler: II. Ferenc Rákóczi, Kelemen Mikes, Kálmán Beszédes, Aladár Edvi İllés, János Hóvári

Prens II. Ferenc Rákóczi ve onunla göç etmek zorunda kalan „sığınmacıların” (tanınan şahsiyetleri: Kont Miklós Bercsényi, Kont Antal Esterházy, Miklós Sibri, Kelemen Mikes) anısını Macarlar daima büyük saygıyla ve sevgiyle muhafaza ettiler, bugün de muhafaza etmektedirler. Bunun bir ifadesi, „*Uluslararası Tekirdağ Tarihi Sempozyumu*”nun ikinci gününde, bu sunumun yapıldığı gün olan 27 Mart, Macaristan'da Parlamento tarafından tanınan resmi anı günüdür, zira Prens 1676'da bugün doğmuştur.

Sığınmacı Macarlar Tekirdağ'da nasıl yaşamışlardı? Bunu Rákóczi'nin özel hizmetçisi Kelemen Mikes'in kurgusal mektuplarından (207 adet) öğreniyoruz. 1717 ve 1761 arasında, hayali bir akrabaya yazılan, *Türkiye Mektupları* adıyla ilk defa 1794'te

lek címmel először 1794-ben adták ki Magyarországon, majd illusztrációkkal ellátva többször is. Az 1906-ban kiadott emlékkiadás illusztrálására alkalmazták – a többi között – Edvi Illés Aladár Rodostóban készült akvarelljeit, amelyeknek egy részét a Magyar Nemzeti Galériában őrzik.

Beszédes Kálmán ceruzarajzait Hóvári János *Rodostói emlékek és tanulságok. Beszédes Kálmán – Rodostó magyar képvisője* című, e sorok írója által szerkesztett esszékötetéből ismerhette meg először a magyar olvasóközönség.

Beszédes Kálmán magyar festő és grafikus (1839–1893)

1891/1892-ben készült rodostói rajzai

Beszédes Kálmán Magyarországon, Dunaföldváron született 1839. augusztus 4-én. Németországban, Münchenben majd Olaszországban tanult festészetet. Hazatérése után Esztergomban, majd Bécsben és 1878-tól Konstantinápolyban (Isztambulban) élt. Gróf Széchenyi Ödön meghívására érkezett az Oszmán Birodalomba. Itt tűzrendészetet tanított az isztambuli Katonai Akadémián, és kutatta a Rákóczi-emigráció emlékeit Isztambulban és Rodostóban. Kisméretű ceruzarajzait 1891-ben és 1892-ben készítette Rodostóban. A művész tervei szerint ezek a *Kelet* című könyvének illusztrációi lettek volna. E kötet a művész váratlan halála miatt azonban nem jelenhetett meg. Kiterjedt levelezést folytatott magyarországi közéleti személyekkel, és gyakran publikált törökországi tartózkodásának élményeiről a Budapesten megjelenő *Fővárosi Lapokban*. Olajfestményeinek egyike török vonatkozású, a plevnai hősről, Gázi Oszmán pasáról készült. A művész 54 éves korában halálozott el Isztambulban. Római katolikusként a feriköyi katolikus temetőben temették el, 1893. március 10-én.

G. kép Beszédes Kálmán önarcképe
G. resim Kálmán Beszédes kendi portresi

Rajzai a hagyatékával kerültek a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Könyvtárába. A rajzok Hóvári János történész, turkológus, korábbi külügyi helyettes államtitkár, volt ankarai nagykövet munkájának köszönhetően a fenn említett könyv kiadásával váltak ismertté. A kötet a budapesti Magyar–Török Baráti Társaság gondozásában, 2009-ben jelent meg. Az itt közölt képek a városban a 19. század végén még meglévő, különböző magyar vonatkozású részeket, épületeket ábrázolják.

Macaristan'da neşredildi. Daha sonra resimler eklenerek de birçok defa yayımlandı. 1906'da çıkarılan hatıra yayınının resimlendirilmesinde diğer sanatçıların yanı sıra Aladár Edvi Illés'in Tekirdağ'da yaptığı ve Macar Milli Galerisi'nde muhafaza edilen sulu boya çalışmaları kullanıldı.

Macar okurlar, Kálmán Beszédes'in kurşun kalem çizimlerini ilk defa, János Hóvári'nin *Tekirdağ Hatıraları ve Çıkarılan Dersler, Tekirdağ'ın Macar Resimyazarı Kálmán Beszédes* adlı bu satırların yazarı tarafından kaleme alınan deneme eseri ile tanıdılar.

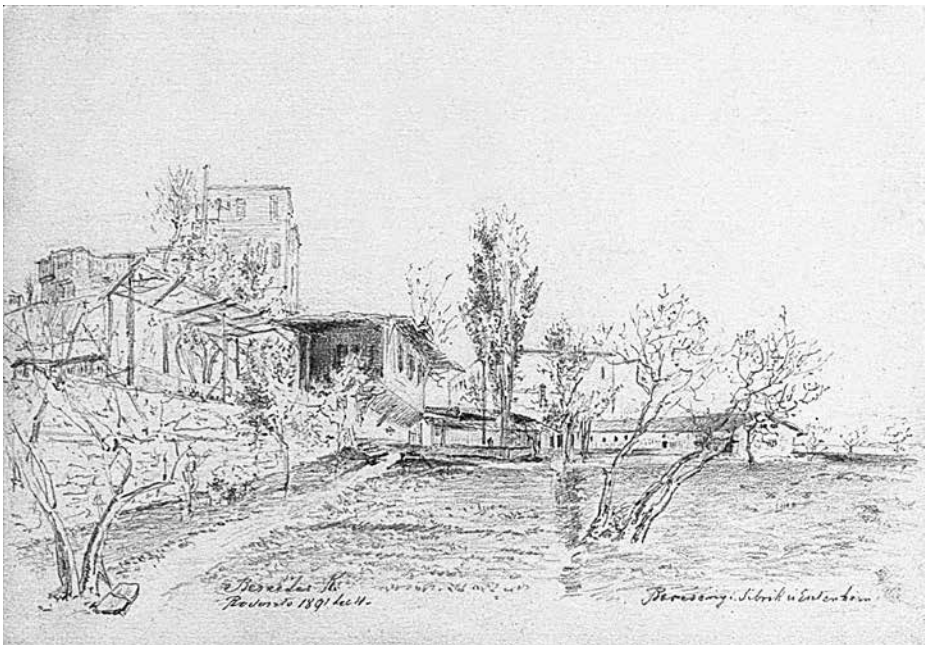
Macar ressam ve grafiker Kálmán Beszédes'in (1839-1893) 1891'de ve 1892'de yaptığı kurşun kalem çizimler

Kálmán Beszédes, 4 Ağustos 1839'da Macaristan'da Dunaföldvár'da doğdu. Almanya München'de, daha sonra İtalya'da resim eğitimi aldı. Macaristan'a dönmelerinden sonra Estergon'da daha sonra Viyana'da ve 1878'den itibaren İstanbul'da yaşadı. Burada Askeri Akademi'de itfaiyecilik eğitimi verdi. İstanbul'da ve Tekirdağ'da Rákóczi muhaceretinin hatıralarını araştırdı. Küçük ebatlı kurşun kalem çizimlerini 1891'de ve 1892'de Tekirdağ'da yaptı. Sanatçının planlarına göre bunlar *Doğu* adlı kitabının resimleri olacaktı. Bu kitap, sanatçının beklenmedik vefatı nedeniyle neşredilemedi. Macar kamyonunun tanıdığı kişilerle yoğun mektuplaşma içindeydi ve Türkiye'deki deneyimleri Budapeşte'de yayımlanan *Başkent Sayfaları*'nda sıkça yer aldı. Türk bağlantılı ilginç yağlıboya çalışmalarından birisi Plevne kahramanı Gazi Osman Paşa'yı tasvir ettiği resmidir. İstanbul'da 54 yaşında öldü ve Katolik bir Hıristiyan olarak Feriköy Katolik Mezarlığı'na 10 Mart 1893'te defnedildi. Resimleri, terekesi ile birlikte Budapeşte Eötvös Loránd Üniversitesi Kütüphanesi'ne alındı. Bu resimler, daha önce Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı ve Macaristan'ın Ankara eski Büyükelçisi Profesör János Hóvári'nin çalışmaları sayesinde yukarıda belirtilen kitabın neşredilmesiyle tanınır olmuştur. Kitap, Budapeşte Macar-Türk Dostluk Derneği'nin himayesinde 2009'da çıkmıştır. Kitapta yer alan resimler, şehrin 19. yüzyıl sonunda mevcut olan çeşitli Macar bağlantılı kısımlarını, binalarını betimlemektedir.

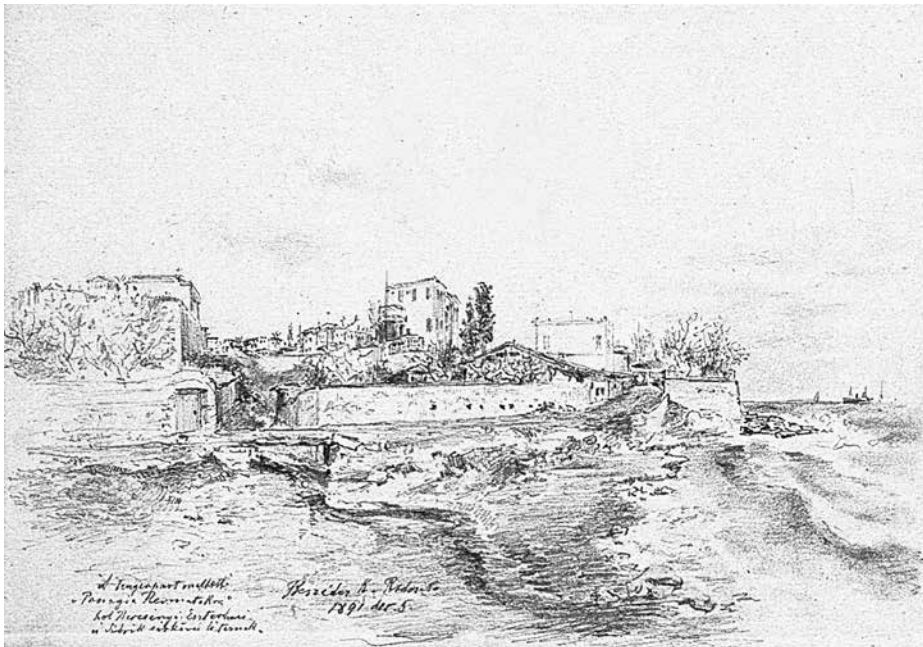

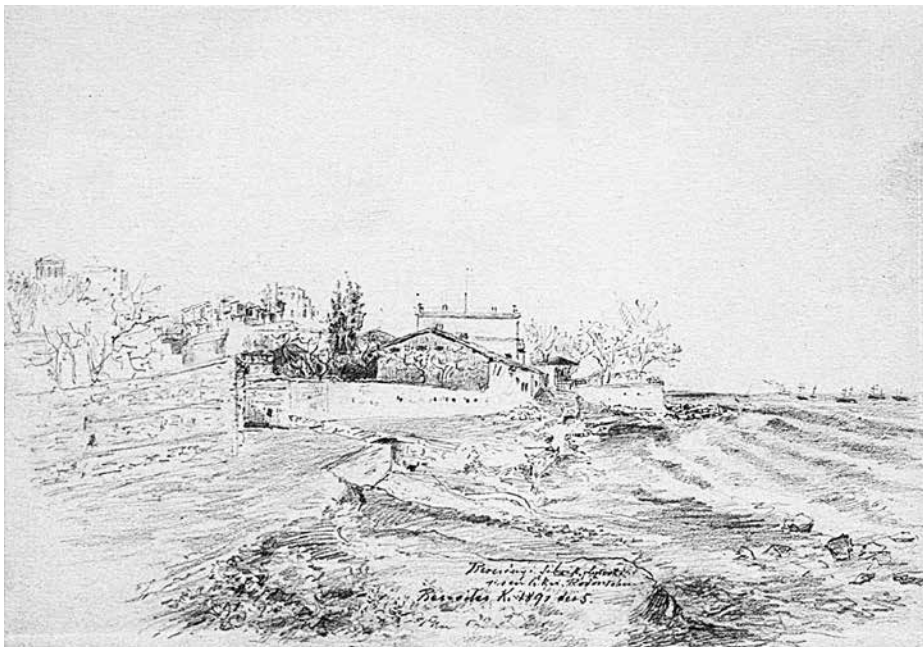
1. kép Pestermalcsi utca
1. resim Peştemalcşi Sokağı

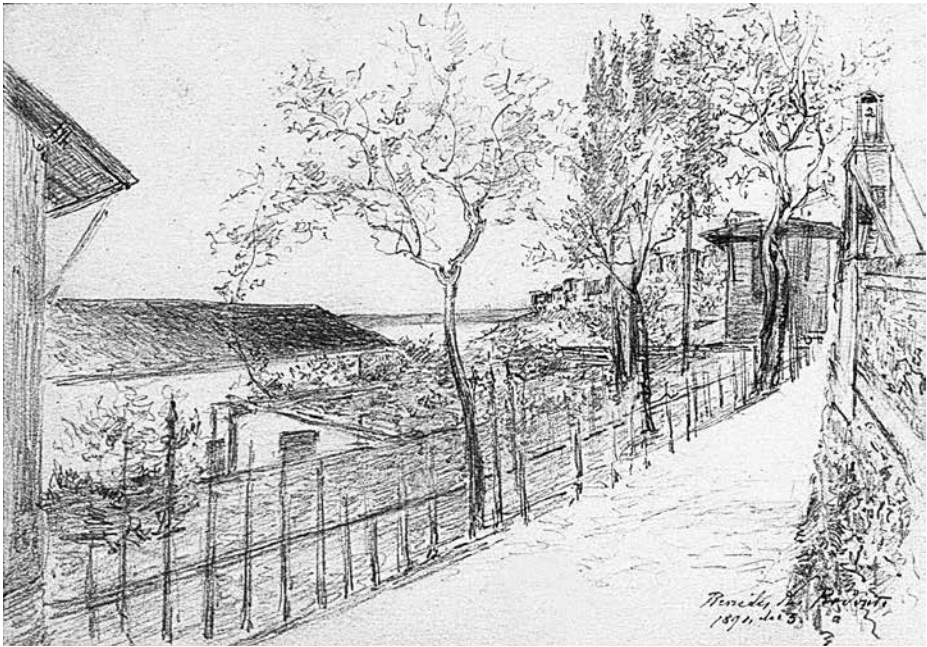
2. kép Görög templom, ahol Bercsényi Miklós, Sibrik Miklós és Esterházy Antal sírja volt
2. resim Miklós Bercsényi, Miklós Sibrik ve Antal Esterházy'nin mezarlarının bulunduğu Rum Kilisesi

3. kép A tenger melletti görög templom, ahol Bercsényi Miklós, Esterházy Antal és Sibrik Miklós sírja volt
3. resim Miklós Bercsényi, Antal Esterházy ve Miklós Sibrik'in mezarının bulundúgu denize yakın konumdaki Rum Kilisesi

4. kép A tenger melletti görög templom, ahol Bercsényi Miklós, Esterházy Antal és Sibrik Miklós sírja volt
4. resim Miklós Bercsényi, Antal Esterházy ve Miklós Sibrik'in mezarının bulundúgu denize yakın konumdaki Rum Kilisesi

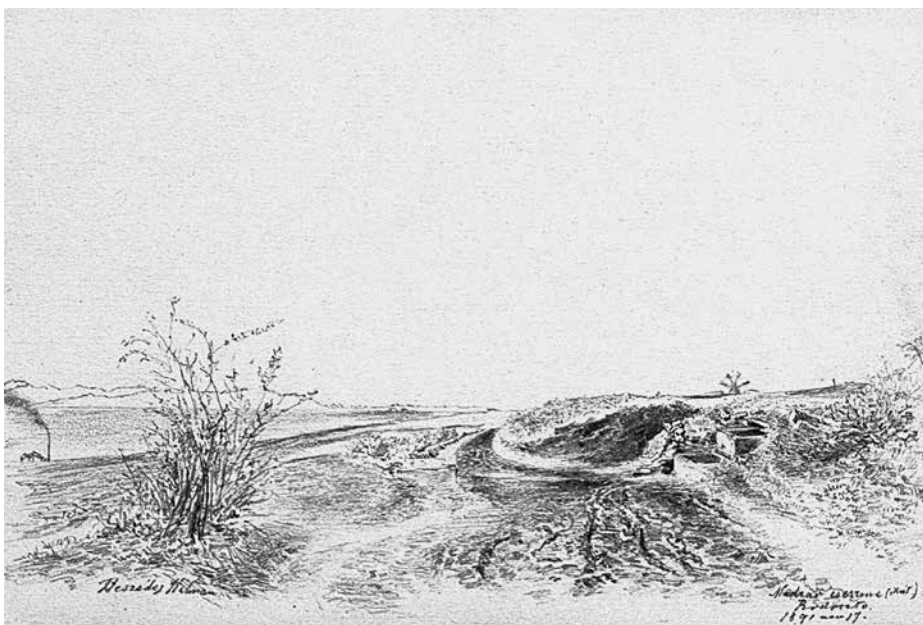
5. kép Tengerparti részlet
5. resim Deniz kıyısından detay

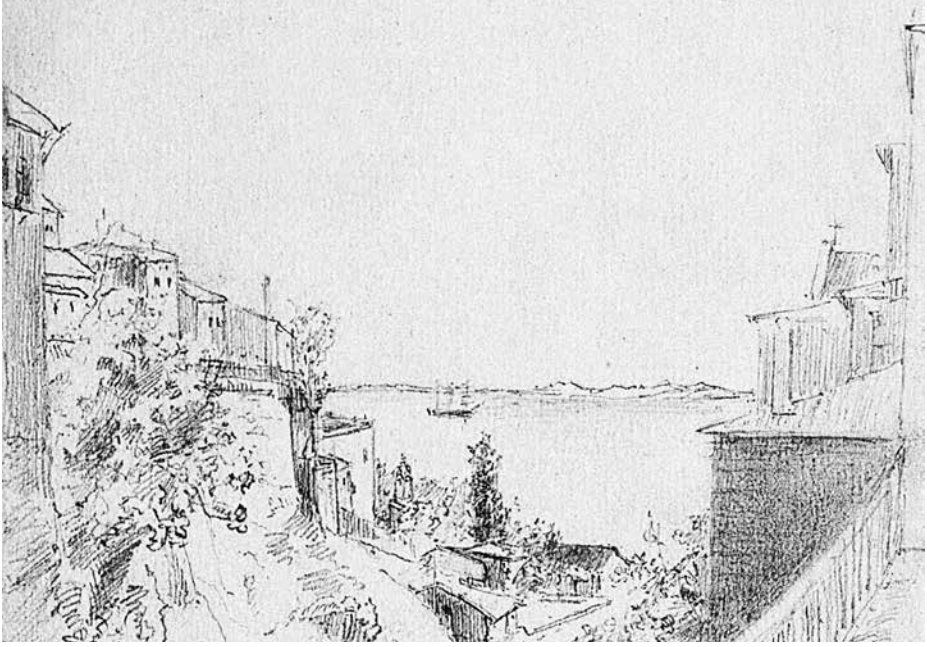
6. kép Bercsényi Miklós háza
6. resim Miklós Bercsényi'nin konağı

7. kép Külső Rákóczi-kút
7. resim Rákóczi çeşmesi

8. kép Magyar kút
8. resim Macar çeşmesi

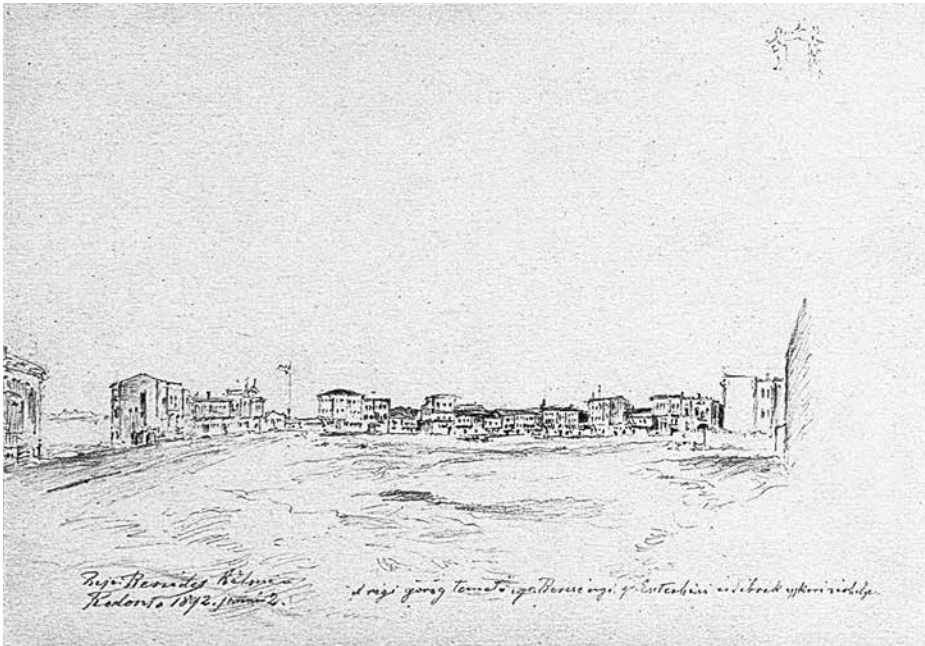
9. kép Tengerpart, lent a görög templom
9. resim Deniz kıyısı, aşağıda Rum Kilisesi

10. kép Görög templom
10. resim Rum Kilisesi

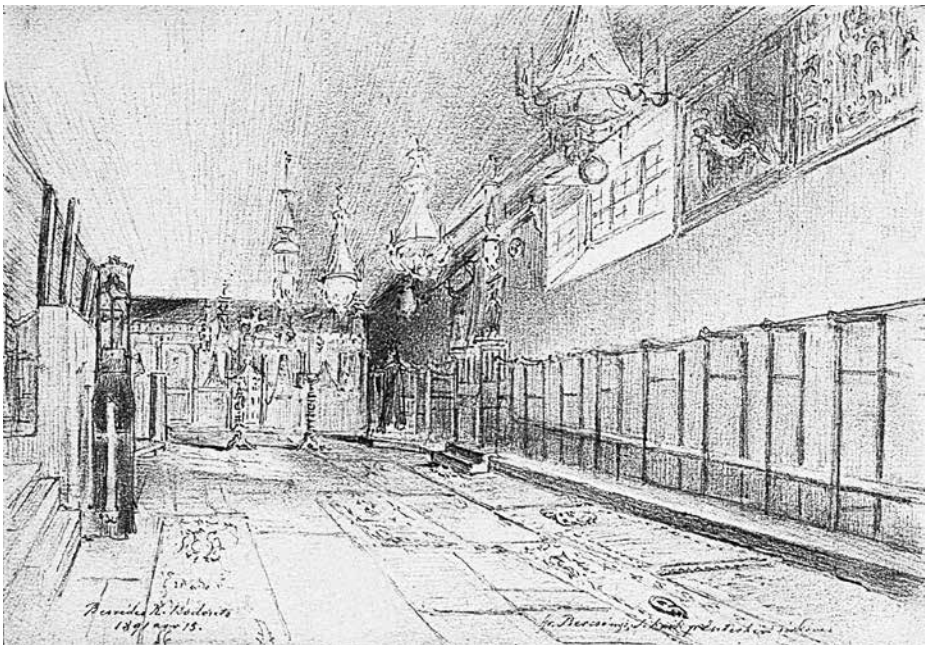

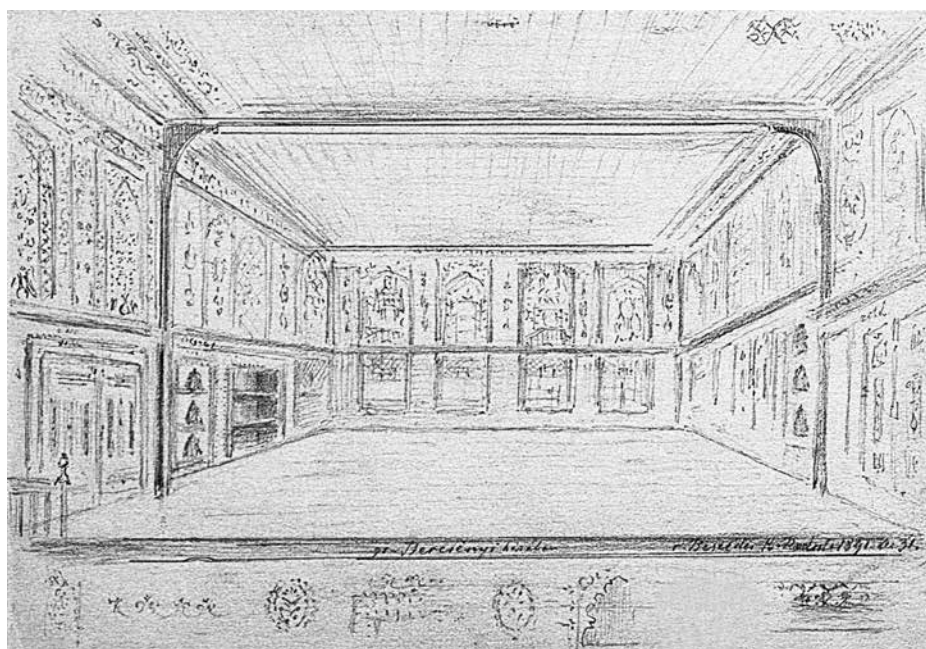
13. kép Tengerpart, ahol Bercsényi Miklós, Sibrik Miklós és Esterházy Antal egykori sírja volt a görög templomban

13. resim Deniz kıyısı Miklós Bercsényi, Antal Esterházy ve Miklós Sibrik'in bir zamanlarki mezarlarının bulunduğu Rum Kilisesi

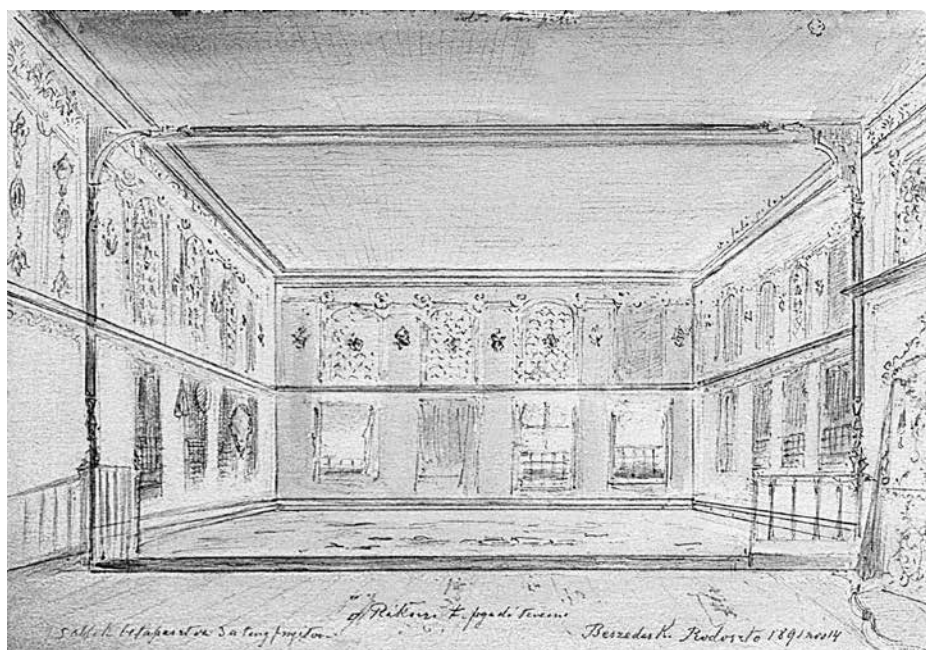

14. kép Bercsényi Miklós, Sibrik Miklós és Esterházy Antal egykori sírja a görög templomban

14. resim Rum Kilisesi'nde Miklós Bercsényi, Antal Esterházy ve Miklós Sibrik'in bir zamanlarki mezarları

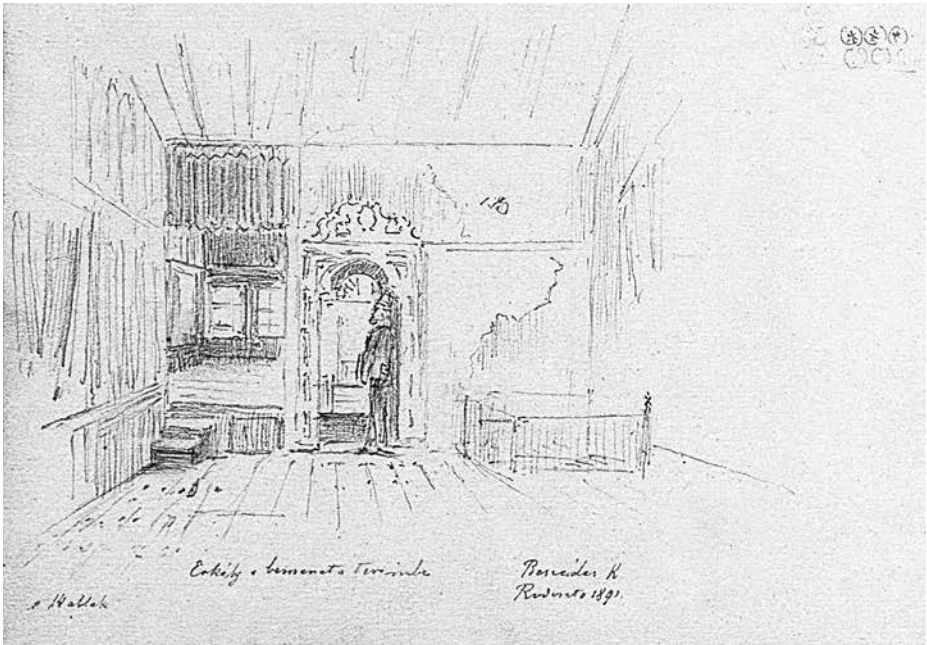
15. kép Bercsényi Miklós házában
15. resim Miklós Bercsényi'nin konağında

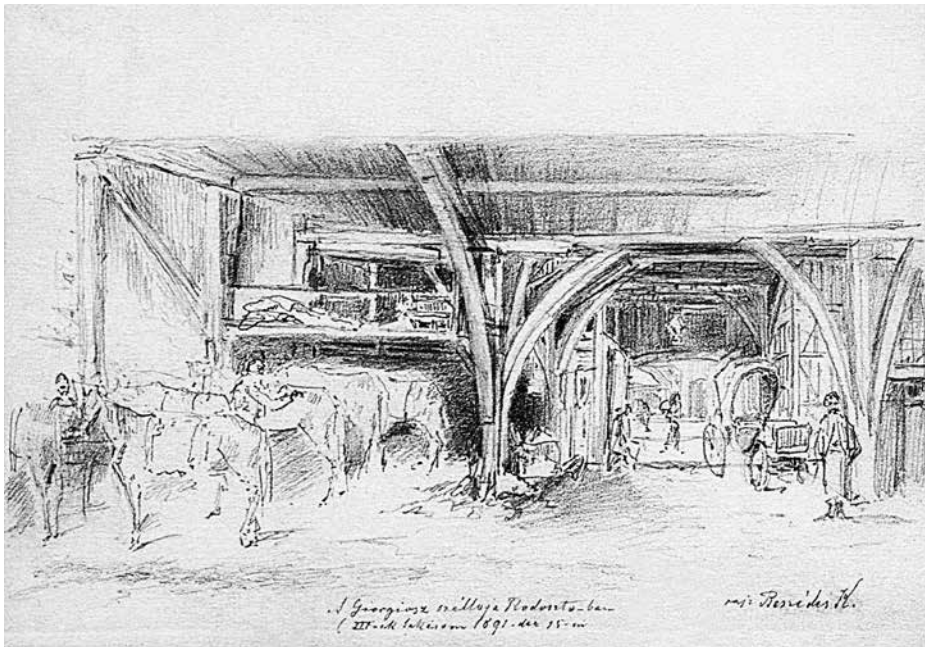
16. kép II. Rákóczi Ferenc fogadóterme
16. resim II. Ferenc Rákóczi'nin kabul salonu

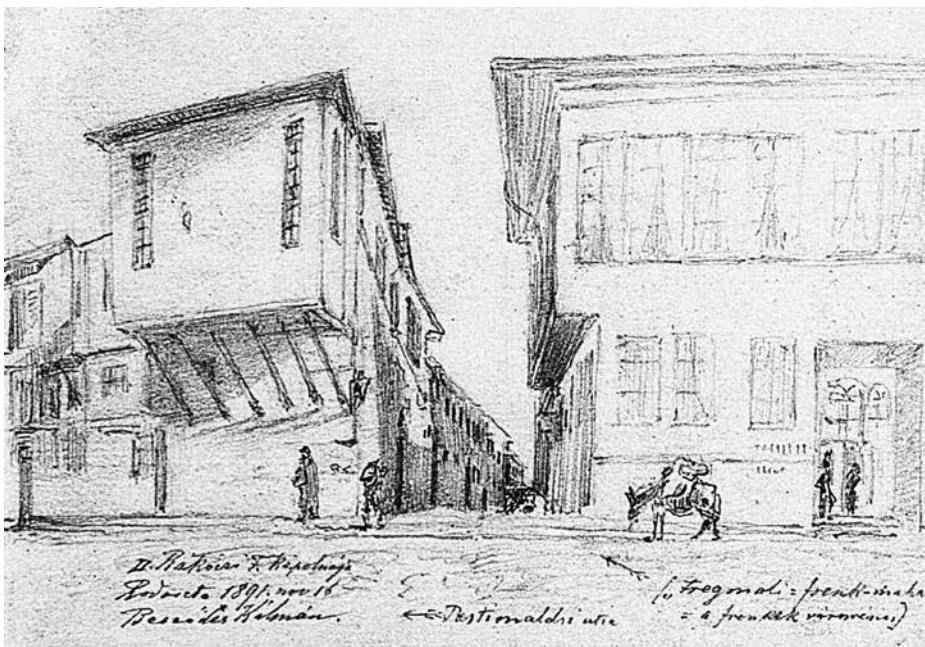
17. kép Az épület belső méretei
17. resim Bina iç mekanının ölçüleri

18. kép Erkély a bemeneti terembe
18. resim Giriş salonuna açılan balkon

19. kép Giorgiosz szállója
19. resim Giorgiosz'un hani

20. kép II. Rákóczi Ferenc kápolnája
20. resim II. Ferenc Rákóczi sapeli

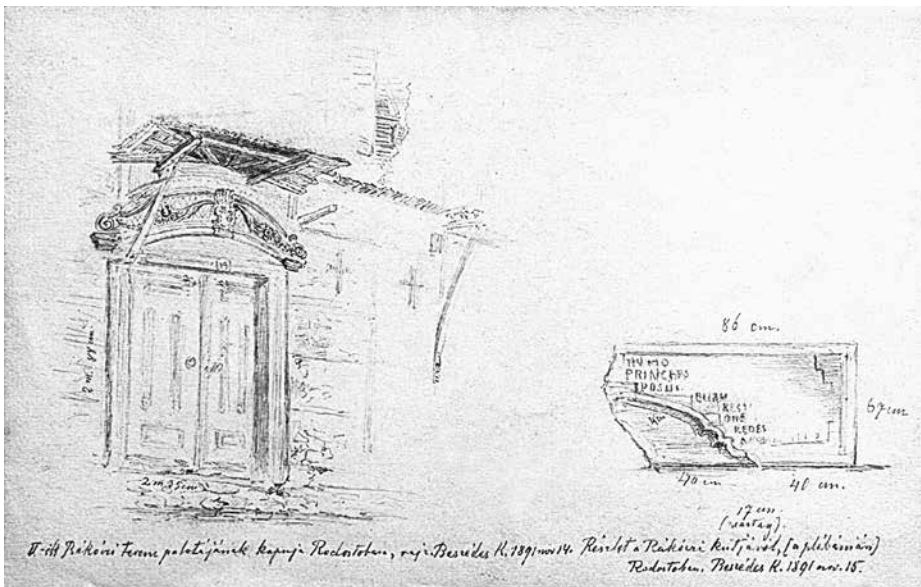
21. kép Rákóczi palotájának homlokzata (az újjáépített Rákóczi Múzeum eredeti épülete)
 21. resim Rákóczi'nin konağının ön cephesi (yeniden inşa edilen Rákóczi Müzesinin orijinal binası)

22. kép „Fregmali” utca, II. Rákóczi Ferenc palotája
 22. resim „Fregmali” Sokağı, II. Ferenc Rákóczi'nin konağı

23. kép A magyarok utcája
23. resim Macarlar Sokağı

24. kép II. Rákóczi Ferenc palotájának (az újjáépített Rákóczi Múzeum eredeti épületének) kapuja és részlet a Rákóczi-kútról
24. resim II. Ferenc Rákóczi'nin konağının (yeniden inşa edilen Rákóczi Müzesinin orijinal binası) kapısı ve Rákóczi çeşmesinden detay

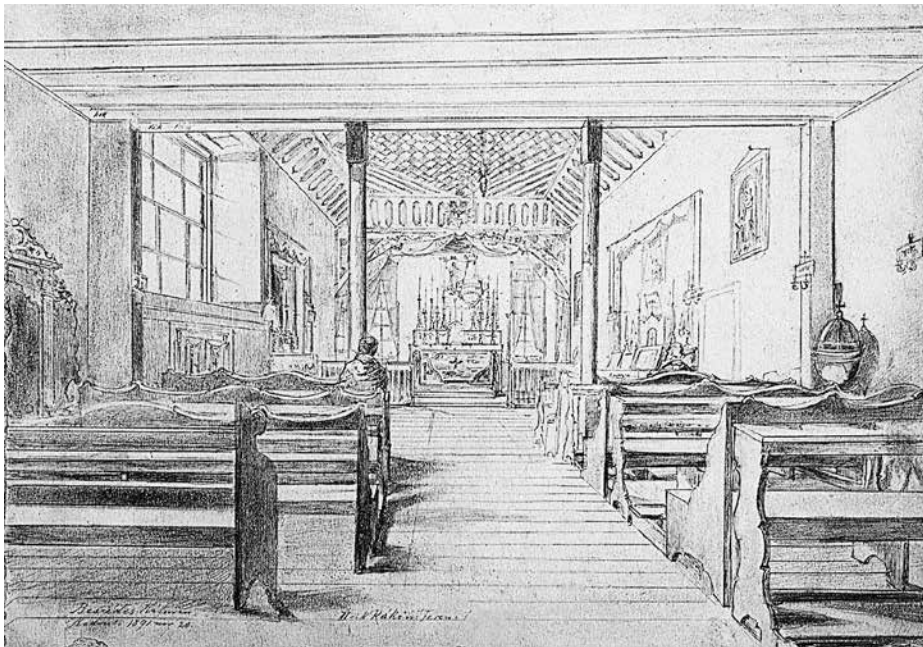

25. kép Rodostó tengerpartja Rákóczi palotájától nézve
25. resim Rákóczi'nin konağından Tekirdağ'ın deniz kıyısı

26. kép Rodostó látképe
26. resim Tekirdağ'ın panoraması

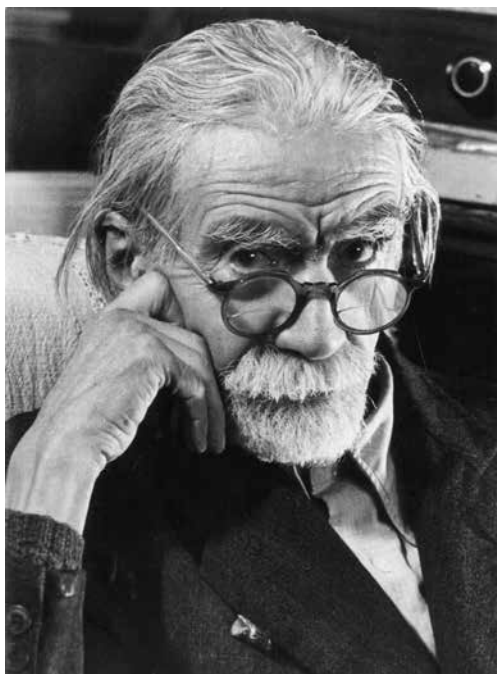
27. kép II. Rákóczi Ferenc temploma

27. resim II. Ferenc Rákóczi Kilisesi

Edvi Illés Aladár festő és grafikus (1870–1958) 1904/1905-ben készült akvarelljei

Edvi Illés Aladár Pesten született 1870. május 25-én. Festő, grafikus, több rangos művészeti díj kitüntetettje. Párizsban és Londonban tanult festészetet, illetve vízfestészetet. Főként gondosan kidolgozott akvarelljeivel aratott sikereket Magyarországon és külföldön is. A Budapesti Képzőművészeti Főiskola tanára volt 1903-tól 1935-ig. Számos műve tükrözi angliai, olaszországi, törökországi, erdélyi és hollandiai élményeinek hatását. A művész 1958. június 1-jén hunyt el Budapesten.

Az itt közölt akvarelljeit a Budapesten 1906-ban kiadott *Törökországi levelek* című emlékkiadásból vettük, amely a Rákóczi-emigráció hamvainak Magyarországra hozatala alkalmából jelent meg.

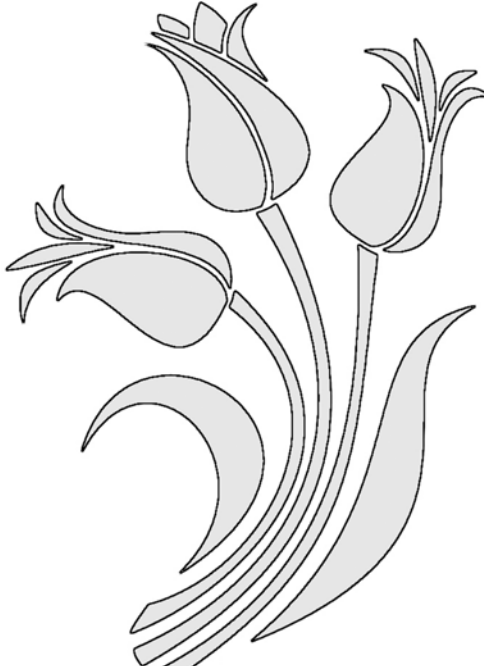

H. kép Edvi Illés Aladár
H. resim Aladár Edvi Illés

Ressam ve grafiker Aladár Edvi İllés'in (1870-1958) suluboya çalışmaları.

Aladár Edvi İllés, Peşte'de 25 Mayıs 1870'te doğdu. Ressam, grafiker ve önemli birçok sanat ödülü sahibidir. Paris'te ve Londra'da yağlı ve sulu boya resim sanatı eğitimi aldı. Özellikle özenle işlenmiş sulu boya eserleriyle Macaristan'da ve yurt dışında da başarı kazandı. Budapeşte Görsel Sanatlar Yüksek Okulu'nda 1903'ten 1935'e kadar hocalık yaptı. Çok sayıda eseri, İngiltere, İtalya, Türkiye, Erdel ve Hollanda'da edildiği deneyimlerin etkisini yansıtmaktadır. Sanatçı, 1 Haziran 1958'de Budapeşte'de vefat etti.

Burada yer alan sulu boya çalışmaları, Rákóczi ve maiyetine ait kalıntıların Macaristan'a getirilmesi münasebetiyle Budapeşte'de 1906'da çıkarılan *Türkiye Mektupları* adlı hatıra yayınından alınmıştır.

28. kép Városrészlet
28. resim Şehirten detay

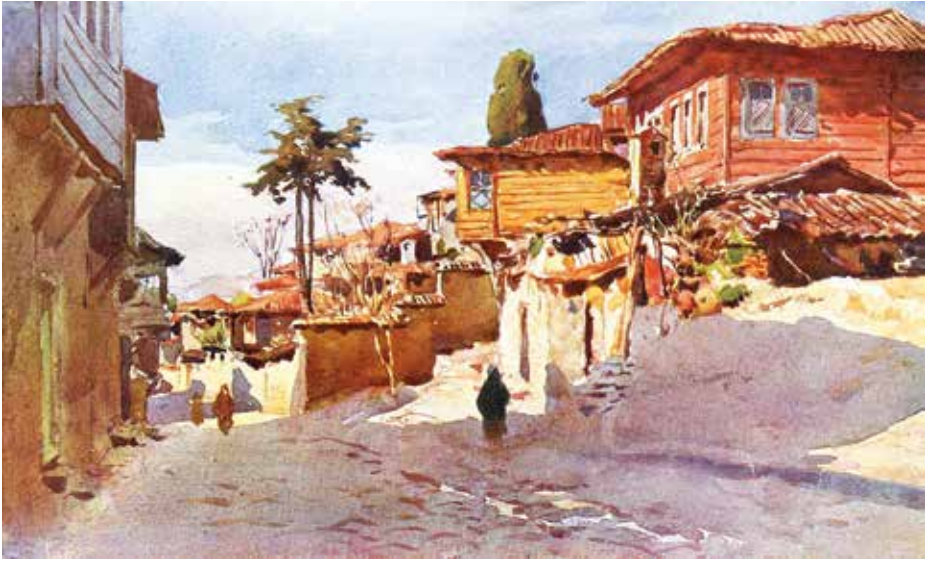
29. kép Kikötő
29. resim Liman

30. kép Kikötőrészlet
30. resim Limandan detay

31. kép Tengerpart
31. resim Deniz kıyısı

32. kép Utcarészlet
32. resim Sokak detayı

33. kép Tér kúttal
33. resim Kuyu ile birlikte meydan

34. kép Utcarészlet
34. resim Sokak detayı

35. kép Bercsényi Miklós házának udvara
35. resim Miklós Bercsenyi Konağı'nın avlusu

36. *kép* Küt
36. *resim* Kuyu

37. *kép* Rákóczi ebédlője
37. *resim* Rákóczi'nin yemek salonu

38. kép Török városrészt
38. resim Şehri Türk bölümü

39. kép Tengerpart
39. resim Deniz kıyısı

40. kép Utcarészlet Bercsényi Miklós házával

40. resim Miklós Bercsényi'nin konağının bulunduğu sokaktan detay

41. kép Tengerpart szélmalommal

41. resim Yel değirmeni ile deniz kenarı

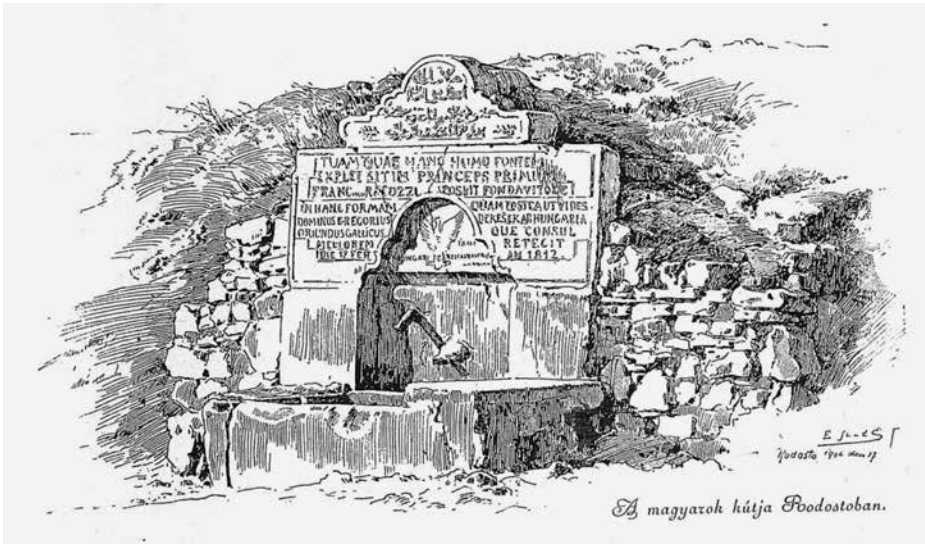
Illusztrációk a 20. század elejéből
20. yüzyıl başlarından illüstrasyonlar

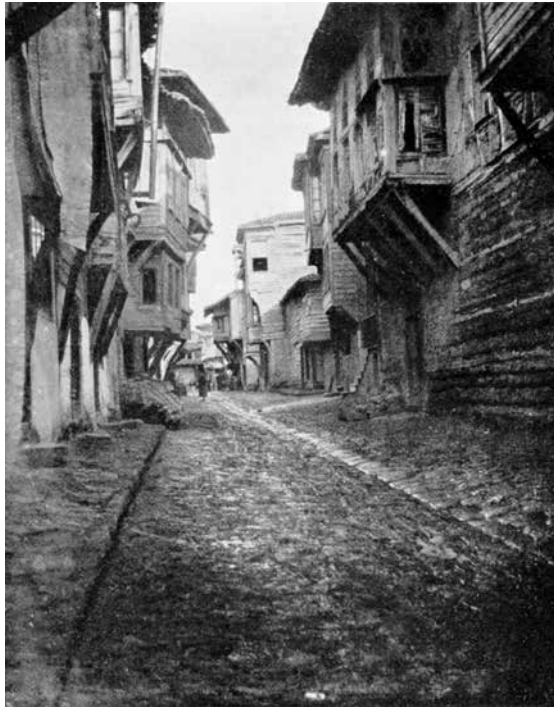
42. *kép* Görög templom
42. *resim* Rum Kilisesi

43. *kép* Rodostó kikötője
43. *resim* Tekirdağ Limanı

44. kép Magyarok kútja
44. resim Macarlar çeşmesi

45. kép Bercsényi Miklós háza és a magyarok utcája
45. resim Miklós Bercsényi'nin konağı ve Macarlar Sokağı

46. kép Rodostó a török temető felől
46. resim Türk mezarlığı yönünden Tekirdağ

A magyarok utcája Rodostóban.

47. kép Magyarok utcája
47. resim Macarlar Sokağı

48. kép Utcarészlet
48. resim Sokak detayı

49. kép Rákóczi ebédlője a tengerpart felől
49. resim Deniz kıyısı yönünden Rákóczi'nin yemek salonu

50. kép A kikötő panorámája
50. resim Limanın manzarası

2017-ben lesz 300 éve annak, hogy II. Rákóczi Ferenc fejedelem török földre érkezett. Rodostóban 1720-ban telepedett le, és itt élt haláláig, 1735. április 8-áig. A téma iránt érdeklődők számára eddig ismeretlen részletekre derülhetne fény, és újabb kutatási eredményeket hozhatna a tudomány számára, ha a 300. évfordulók alkalmából az egyetem szorgalmazná egy hallgatói kutatócsoport létrehozását. E csoport felkutatná, török és magyar nyelven is publikálhatná a Rákóczi-emigráció törökországi levéltári, eddig lappangó írásos dokumentumait.

Irodalom:

HÓVÁRI János, *Rodostói emlékek és tanulságok. Beszédes Kálmán – Rodostó magyar képviselője*, (szerk.: F. Tóth Tibor), Magyar–Török Baráti Társaság, Budapest 2009, 2012.

ZÁGONI MIKES Kelemen *Törökországi levelei*, Franklin-Társulat, Budapest 1906.

ZÁGONI MIKES Kelemen, *Törökországi levelek*, Wodianer F. és fiai Rt., Budapest, 1905.

2017 yılında, Prens II. Ferenc Rákóczi'nin Osmanlı-Türk topraklarına ulaşmasının 300. yıldönümü olacaktır. Tekirdağ'a 1735'de yerleşti ve 8 Nisan 1720 yılında gerçekleşen ölümüne kadar burada yaşadı. Şayet 300. yıldönümü münasebetiyle Üniversite bir öğrenci araştırma grubunun oluşturulması girişiminde bulunur ise konuya ilgi duyanlar için ilginç ve şimdiye kadar bilinmeyen detaylara ışık tutulabilir. Bu araştırma grubu, Rákóczi muhaceretinin Türkiye arşivlerindeki bilinmeyen belgelerini araştırabilir ve Türkçe ve Macarca yayımlayabilir.

Kaynakça:

HÓVÁRI, János, *Rodostói emlékek és tanulságok. Beszédes Kálmán – Rodostó magyar képviselője*, (*Tekirdağ Hatıraları ve Çıkarılan Dersler – Tekirdağ'ın Macar Resimyazarı Kálmán Beszédes* - Editör: Tibor F. Tóth), Macar–Türk Dostluk Derneği, Budapeşte 2009.

ZÁGONI MIKES, Kelemen *Törökországi levelei*, (Türkiye Mektupları), Franklin-Társulat, Budapeşte 1906.

ZÁGONI MIKES, Kelemen, *Törökországi levelek*, (Türkiye Mektupları), Wodianer F. ve Oğulları A.Ş., Budapeşte, 1905.

Çev.: Ali Kemal Alpay

Képek/Resimler

Felvételek Münir Satkın rodostói tanártól a magyarok által lakott épületekről

Macarlar tarafından mesken olarak kullanılan binalar
hakkında kayıtlar, Tekirdağlı öğretmen Münir Satkın.

I. kép Bercsenyi háza 1994-ben
I. resim Bercsenyi Bey Evi (1994)

II. kép Bercsenyi háza 2000-ben
II. resim Bercsenyi Bey Evi (2000)

III. kép Bercsenyi háza 2000-ben (Montázs)
III. resim Bercsenyi Bey Evi (2000)

IV. kép Mikes Kelemen háza (1993), balra
IV. resim Kelemen Mikes Evi (1993)

V. kép Mikes Kelemen háza (1995)
V. resim 1995' de Kelemen Mikes Evi

VI. kép A Forgách-ház 1993-ban
VI. resim 1993' de Forgách Evi

VII. kép A Forgách-ház 1995-ben
VII. resim 1995' de Forgách Evi

VIII. kép A Csáky-ház 2013-ban
VIII. resim 2013' de Csáky Evi

IX. kép A 2019-ben
újjáépített Csáky-ház felavatása után
IX. resim 2019' da yeniden inşa
edilen Csáky Evi, açılışından sonra

X. kép A Rákóczi Múzeum 1906-ban
X. resim 1906' de Rákóczi Müzezi

XI. kép A Rákóczi Múzeum 2015-ben
XI. resim 2015' de Rákóczi Müzezi

Orbán Viktor magyar miniszterelnök törökországi hivatalos látogatása
(2000. május 24–27.) alkalmából felkereste
a Rákóczi-emigrációhoz kapcsolható rodostói helyszíneket is.

Macaristan Başbakanı Viktor Orbán,
24-27 Mayıs 2000 tarihlerinde gerçekleştirdiği resmi ziyareti vesilesiyle
Rákóczi mültecileriyle ilişkili yerlere de uğradı.

XII. kép Orbán Viktor miniszterelnök és felesége, Lévai Anikó vendéglátóival a Rákóczi-szobor előtt
(Foto: Burger Barna)

XII. resim Başbakan Viktor Orbán ve eşi Anikó Lévai, evsahipleriyle Rákóczi heykeli önünde
(Foto: Barna Burger)

XIII. kép Orbán Viktor miniszterelnök a Rákóczi Múzeumban a Rákóczi-mellszobornál (Foto: Burger Barna)
XIII. resim Başbakan Viktor Orbán Rákóczi Müzesi'nde, Rákóczi büstüyle (Foto: Barna Burger)

XIV. kép Orbán Viktor miniszterelnök és felesége, Lévai Anikó vendéglátóival a Rákóczi Múzeum bejáratánál
XIV. resim Başbakan Viktor Orbán ve eşi Anikó Lévai, evsahipleriyle Rákóczi Müzesi girişinde

XV. kép Orbán Viktor miniszterelnök megemlékező sorokat ír a Rákóczi Múzeum emlékkönyvébe
Balról Erdoğan Erken Magyarország rodostói tiszteletbeli konzulja, jobbról Cemalettin Sevim kormányzó
(Foto: Burger Barna)

XV. resim Başbakan Viktor Orbán, Rákóczi Müzesi anı defterine yazarken. Solda, Macaristan Tekirdağ Fahri Konsolosu Erdoğan Erken; sağda Vali Cemalettin Sevim (Foto: Barna Burger)

Egyszerre szomorú és hálás szívvel állunk itt.
Szomorúan fejedelmünk vigasztalan vége miatt.
Hálás szívvel pedig azért, mert török barátainknak is köszönhetően
e házban itt lehet köztünk a magyarok fejedelme.

Orbán Viktor
2000 tavaszán

Buradayız, kalbimiz hüžün ve şükran dolu.
Prensimizin acı akibeti nedeniyle hüznümüz sonsuz.
Ama Türk dostlarımızın da sayesinde kalbimiz şükranla dolu,
zira Macarların prensi bu evde, burada, aramızda.

Viktor Orbán
2000 yılı ilkbaharı.

XVI. kép Orbán Viktor miniszterelnök a 2000-ben még meglévő Mikes-ház előtt (Foto: F. Tóth Tibor)
XVI. resim Başbakan Viktor Orbán 2000 yılında henüz mevcut olan Mikes Konağı'nın önünde (Foto: Tibor F. Tóth)

XVII. kép Orbán Viktor miniszterelnök a Rákóczi Múzeumban. Tőle jobbra Cemalettin Sevim kormányzó, Dávid Géza tolmács, egyetemi tanár, Visy Zsolt helyettes államtitkár és Kobzos Kiss Tamás zenész (Foto: F. Tóth Tibor)

XVII. resim Başbakan Viktor Orbán Rákóczi Müzesi'nde. Sağ tarafında Vali Cemalettin Sevim, tercüman Prof. Géza Dávid, müsteşar vekili Zsolt Visy ve müzisyen Tamás Kobzos Kiss (Foto: Tibor F. Tóth)

XVIII. kép A szimbolikus Mikes-sír a felavatás után, a márványoszlopon Györfi Sándor Kossuth-díjas szobrászművész reliefe. 2012. Mikes Kelemen Park. Az avatási ünnepségen résztvevők balról jobbra Sadat Kaplan, F. Tóth Tibor, Erdoğan Erken Magyarország rodostói tiszteletbeli konzulja és Av. Í. Güneş Gürseler, a Rodostói Magyar Baráti Társaság elnöke

XVIII. resim Mikes'in simbolik mezarı açılıştan sonra, mermer sütunun üzerinde Kossuth Ödülü sahibi heykeltıraş Sándor Györfi'nin rölyefi, 2012. Kelemen Mikes Parkı. Açılış töreninde hazır bulunanlar: Soldan-sağa Sadat Kaplan, Tibor F. Tóth, Macaristan Tekirdağ Fahri Konsolosu Erdoğan Erken ve Tekirdağ Macar Dostluk Derneği Başkanı Av. İ. Güneş Gürseler

XIX. kép A Magyar Pénzverő Zrt. az emigránsok letelepítésének 300. évfordulója alkalmából vert emlékérmé (színesfémből készült patinázott és ezüstözött változatban)

XIX. resim Magyar Pénzverő Zrt'in 300. yıldönümü vesilesiyle bastığı hatıra madalyası (patineli, gümüş kaplama renkli metal)

XX. kép Mikos Kelemen (1690–1761) portréja előtt a polgármesteri hivatalban.
Balra F. Tóth Tibor, jobbra Erdoğan Erken Magyarország rodostói tiszteletbeli konzulja
XX. resim Tekirdağ Belediyesi'nde, Kelemen Mikos (1690–1761) portresi önünde.
Solda Tibor F. Tóth, sağda Tekirdağ Fahri Konsolosu Erdoğan Erken

XXI. kép Mónus Béla: Mikos Kelemen édes nénémmel és Kőszeghy Zsuzsannával, fa.
Béke és szabadság park, 2013. (Foto: F. Tóth Tibor)
XXI. resim Béla Mónus: Kelemen Mikos Sevgili Teyzem ile ve Zsuzsanna Kőszeghy ile.
Barış ve Özgürlük Parkı, 2013. (Foto: Tibor F. Tóth)

A szerző-szerkesztő ezúton is köszönetet mond Lovász László akadémikusnak, a Magyar Tudományos Akadémia elnökének és Vashegyi György akadémikusnak, a Magyar Művészeti Akadémia elnökének a kötet megjelentetéséhez nyújtott nagylelkű támogatásukért, Solymosi László akadémikusnak, az MTA Könyv- és Folyóirat-kiadó Bizottsága elnökének és Véber Jánosnak, a Bizottság titkárnak e kiadvány ügyének felkarolásáért. Köszönet illeti a kötet fordítóit: Ali Kemal Alpayt és dr. Erdal Şalikoğluta a nagy gonddal elkészített török nyelvre fordításért, továbbá dr. Eöry Vilmát a magyar nyelvi lektorálásért, a Magyar Nemzeti Múzeumot, a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Könyvtár és Levéltárát és Münir Satkint, amiért az illusztrációként közölt festmények, grafikák, fotók másolatait díjmentesen bocsátották rendelkezésre, illetve hozzájárultak azok közléséhez.

II. Rákóczi Ferenc, Erdély utolsó fejedelme iránti tisztelet nyilvánul meg abban, hogy a Magyar Pénzverő Zrt. emlékérmét vert a 300. évforduló alkalmából. Köszönet érte Horváthné Rudolf Teréz vezérigazgató asszonynak és a megvalósításban közreműködő szakembereknek.

Kitabın editörü, kitabın yayımlanmasına yönelik yüce gönüllü destekleri nede niyle Macar Bilimler Akademisi Başkanı, akademisyen László Lovász'a ve Macar Sanatlar Akademisi Başkanı, akademisyen György Vashegyi'ye; Macar Bilimler Akademisi Kitap ve Bülten-Yayınevi Komitesi Başkanı László Solymosi'ye ve bu yayının gerçekleşmesindeki desteği için Komite sekreteri János Véber'e teşekkür eder. Özenle hazırladıkları Türkçe çevirileri vesilesiyle kitabın çevirmenleri Ali Kemal Alpay ve Dr. Erdal Şalikoğlu'na teşekkür eder. İlaveten, Macarca tashihi için Dr. Vilma Eöry'ye teşekkür eder. İllustrasyon olarak yayımlanan tabloların, grafiklerin ve fotoğrafların kopyalarının bedelsiz olarak kullanılmasına ve yayımlanmasına izin verdikleri için Macar Ulusal Müzesi'ne, Budapeşte Eötvös Loránd Bilim Üniversitesi Kütüphanesi ve Arşivi'ne ve Münir Satkın'a teşekkür eder.

Son Erdel Prensi II. Ferenc Rákóczi'ye gösterilen saygı, Magyar Pénzverő Zrt'in 300. yıldönümü vesilesiyle hatıra madalyası basmasından açıkça görülmektedir. Bunun için Genel Müdür Horváthné Teréz Rudolf Hanımefendi'ye ve bunun gerçekleşmesinde yer alan uzmanlara minnettarız

A felhasznált képek jegyzéke

A. kép Ismeretlen mester: III. Ahmed szultán (Magyar Nemzeti Múzeum, Történelmi Képcsarnok, TK GR 343)

B. kép III. Ahmed szultán tuğrája (monogramja)

C. kép Gróf Bercsényi Miklós

D. kép Haske Ferenc és Pollák Zsigmond: Mikes Kelemen (Magyar Nemzeti Múzeum, Történelmi Képcsarnok, TK GR 58 1762)

E. kép Petrőczy István generális

F. kép Rákóczi József (Magyar Nemzeti Múzeum, Történelmi Képcsarnok, TK FE 1333)

G. kép Beszédes Kálmán önarcképe (ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár, Budapest. G 691/XII.)

H. kép Edvi Illés Aladás portré, 1954., Magyar Fotó felvétele (Magyar Nemzeti Múzeum, Történelmi Fényképtár, Lelt. sz.: 67/1956)

1–27. kép Beszédes Kálmán magyar festő és grafikus 1891/1892-ben készült rodostói rajzai (ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár, Budapest. G 691/XII. Képek száma: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 24, 25, 26, 27, 29, 31, 38, 40, 41, 43, 47, 65, 66, 69.)

28–48. kép Edvi Illés Aladár mester által alkotott akvarellek, amelyeket a Zágoni Mikes Kelemen Törökországi levelei című díszkiadású kötethez készített (Franklin-Társulat, Budapest, 1906.)

49–50. kép Zágoni Mikes Kelemen, Törökországi levelek, Wodianer F. és fiai Rt, Budapest, 1905-ben kiadott kötet illusztrációi

I–XI. kép Felvételek Münir Satkın rodostói tanártól a magyarok által lakott épületekről

XII. kép Orbán Viktor miniszterelnök és felesége, Lévai Anikó vendéglátóival a Rákóczi-szobor előtt (Foto: Burger Barna)

XIII. kép Orbán Viktor miniszterelnök a Rákóczi Múzeumban a Rákóczi-mellszobornál (Foto: Burger Barna)

XIV. kép Orbán Viktor miniszterelnök és felesége, Lévai Anikó vendéglátóival a Rákóczi Múzeum bejáratánál (Foto: Burger Barna)

XV. kép Orbán Viktor miniszterelnök megemlékező sorokat ír a Rákóczi Múzeum emlékkönyvébe (Foto: Burger Barna)

XVI. kép Orbán Viktor miniszterelnök a 2000-ben még meglévő Mikes-ház előtt (Foto: F. Tóth Tibor)

XVII. kép Orbán Viktor miniszterelnök a Rákóczi Múzeumban (Foto: F. Tóth Tibor)

XVIII. kép A szimbolikus Mikes-sír a felavatás után, 2012. Mikes Kelemen Park.

XIX. kép A Magyar Pénzverő Zrt. 300. évforduló alkalmából vert emlékérme

XX. kép Mikes Kelemen portréja a rodostói polgármesteri hivatalban.

XXI. kép Mónus Béla: Mikes Kelemen édes nénémmel és Kőszeghy Zsuzsannával, fa. Béke és szabadság park, 2013. (Foto: F. Tóth Tibor)

Kaynakça

- A. resim Sultan III. Ahmed (Macar Ulusal Müzesi, Tarihi Fotoğraf Arşivi, TK GR 343)
- B. resim Sultan III. Ahmed tuğrası
- C. resim Kont Miklós Bercsényi
- D. resim Ferenc Haske ile Zsigmond Pollák: Kelemen Mikes (Macar Ulusal Müzesi, Tarihi Resimler Bölümü, TK GR 58 1762)
- E. resim General İstván Petrőczy
- F. resim József Rákóczi (Macar Ulusal Müzesi, Tarihi Resimler Bölümü, TK FE 1333)
- G. resim Kálmán Beszédes kendi portresi, (ELTE Üniversite Kütüphanesi ve Arşivi, Budapest. G 691/XII.)
- H. resim Aladár Edvi Illés portre, 1954., Magyar Fotó (Macar Ulusal Müzesi, Tarihsel Fotoğraf Arşivi. Lelt. sz. 67/1956)
- 1–27. resim 1891/92’de yapılmış Tekirdağ çizimleri, Kálmán Beszédes (ELTE Kütüphanesi ve Arşivi, Budapest. G 691/XII. Resim No: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 24, 25, 26, 27, 29, 31, 38, 40, 41, 43, 47, 65, 66, 69.)
- 28–48. resim Üstad Aladár Edvi Illés tarafından, Zagonlu Kelemen Mikes’in Türkiye Mektupları isimli kitabın lüks baskısı için yapılan suluboya resimler (Franklin-Társulat, Budapest, 1906.)
- 49–50. resim Zagonlu Kelemen Mikes’in Türkiye Mektupları, Wodianer F. Ve oğulları Rt, Budapest, 1905’de yayımlanan kitabın illustrasyonları.
- I–XI. resim Macarlar tarafından mesken olarak kullanılan binalar hakkında kayıtlar, Tekirdağlı öğretmen Münir Satkın.
- XII. resim Başbakan Viktor Orbán ve eşi Anikó Lévai, evsahipleriyle Rákóczi heykeli önünde (Foto: Barna Burger)
- XIII. resim Başbakan Viktor Orbán Rákóczi Müzesi’nde, Rákóczi büstüyle (Foto: Barna Burger)
- XIV. resim Başbakan Viktor Orbán ve eşi Anikó Lévai, evsahipleriyle Rákóczi Müzesi girişinde (Foto: Barna Burger)
- XV. resim Başbakan Viktor Orbán, Rákóczi Müzesi anı defterine yazarken. (Foto: Barna Burger)
- XVI. resim Başbakan Viktor Orbán 2000 yılında henüz mevcut olan Mikes Konağı’nın önünde (Foto: Tibor F. Tóth)
- XVII. resim Başbakan Viktor Orbán Rákóczi Müzesi’nde. (Foto: Tibor F. Tóth)
- XVIII. resim Mikes’in sembolik mezarı açılıştan sonra, 2012. Kelemen Mikes Parkı.
- XIX. resim Magyar Pénzverő Zrt’in 300. yıldönümü vesilesiyle bastığı hatıra madalyası.
- XX. resim Tekirdağ Belediyesi’nde, Kelemen Mikes portresi önünde.
- XXI. resim Béla Mónus: Kelemen Mikes Sevgili Teyzem ile ve Zsuzsanna Kőszeghy ile. Barış ve Özgürlük Parkı, 2013. (Foto: Tibor F. Tóth)

Kiadja a Starkiss Kft. Acta Publica Kiadója, Budaörs 2020
2040 Budaörs, Kisfaludy u. 40.
www.starkiss.hu

A kiadásért felelős: Kiss Sándor
Felelős szerkesztő: F. Tóth Tibor
E-mail: praetor41@gmail.com
Nyomdai előkészítés, borító és színes technika:
Starkiss Grafikai Stúdió, Budaörs

Nyomdai munkálatok: Starkiss Kft., Budaörs, 2020
Felelős vezető: Stark János

A borítón: II. Rákóczi Ferenc
(David Richter, olaj, 1707, Magyar Nemzeti Múzeum)
Tulipánábrázolás III. Ahmed korából (Turhan Baytop: İstanbul Lalesi, 1992)
A borító hátlapján: III. Ahmed szultán
(Jean Baptiste Vanmour, olaj, 1727 és 1730 között. Rijksmuseum)

Yayımlayan: Starkiss Kft. Acta Publica Yayınevi, Budaörs 2020
2040 Budaörs, Kisfaludy u. 40.
www.starkiss.hu

Yayın sorumlusu: Sándor Kiss
Sorumlu editör: Tibor F. Tóth

Matbaa hazırlığı, kapak ve renkli teknik uygulamalar: Starkiss Grafikai Stúdió, Budaörs
Baskı işleri: Starkiss Kft., Budaörs, 2020
Sorumlu yönetici: János Stark

Kapak: II. Ferenc Rákóczi
(David Richter, yağlıboya, 1707, Macar Ulusal Müzesi)
Lale tasviri III. Ahmed dönemine ait (Turhan Baytop: İstanbul Lalesi, 1992)
Arka kapak: Sultan III. Ahmed
(Jean Baptiste Vanmour, yağlıboya, 1727 – 1730 arası. Rijksmuseum)

Macaristan'da basılmıştır

Printed in Hungary